

Nas tednik Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

8. leto / številka 44

V Celovcu, dne 1. novembra 1956

Cena 1 šilling

Le vkup, le vkup . . .

Tako se je glasila pred davnimi stoletji bojna pesem uboge gmajne, ki ni vedela več, kako naj si pomaga v svoji popolni odvisnosti, izpostavljena brezobzirnemu nasilju fevdalne gosposke. Biti je moralo tedaj res hudo, da so kmetje tvegali obupni korak samopomoči v kmečkih uporih, ki so spričo njihove nemoči morali končati samo z neuspehom. Zgodovinarji pravijo, da so tedaj v naši deželi slovenski kmetje korakali ramo ob ramo z nemškimi kmeti v boju za staro pravdo.

Sodobne prilike na podeželju bi opravičevale sličen pogum in slog. Zadnje petdesetletje pomeni za kmetijstvo več kot tisoč let poprej. Kar se je zgodilo v zadnjih desetletjih, je pravcata revolucija v gospodarskem, tehničnem in socialnem pogledu. Le približno nam je ta doba, da bi jo zamogli popolnoma pregledati in doumeti.

Nakažimo bežno razvoj: Od pretežno ročnega dela do elektro-motorja, od pollesnega pluga do železnega dvoreznika za traktorjem, od cepi do mlatilnice, od ročne žage do cirkularke, od ročne molže do molznega stroja, od živinskih staj do modernih hlevov s krmilno in napajalno napravo, od površnega vzdrževanja živine do moderne selekcije živinskih plemen, od lojve sveče do električne žarnice, od črne kuhinje do plinskega ali električnega štedilnika, do pralnega stroja in hladilnika. To je tehnična revolucija! — Nič manj siloviti niso sodobni gospodarski problemi. Sodobno kmetijstvo se bori za pravične cene, za ozko povezavo s tržišči, za znižanje stroškov s pomočjo nadaljnje mehanizacije. Pojavlja se vprašanje, ali je intenzivno kmetijstvo še donosno in ali se ne splača bolj ekstenzivno gospodarstvo, kot je bilo v navadi pri nas nekoč. V ospredju stremeljenj je daljnosežna specializacija kmetijstva na najbolj odgovarjajoče in donosne panoge, na mlekarstvo, prasičerejo in perutninarstvo.

Tudi v socialnem pogledu je nastal docela nov položaj. Podeželje je zajeto v mrežo socialnih zavarovanj, kolektivnih pogodb, je deležno raznih doklad in socialnih rent in stremi po socialni enakopravnosti z ostalimi stanov. Upravičeno se vprašuje, zakaj bi vprav ono moralo biti zapostavljeno pri moderni socialni zakonodaji, ki je bila uveljavljena v drugih gospodarskih panogah.

Možje, ki proučujejo in opazujejo zamotani položaj na deželi, trdijo, da se bo treba resno baviti z vprašanjem, ali bo mogel kmet še obstati kot osnovni stan in vir fizične in moralne sile ljudstva. Pri tem se sklicujejo še na današnje kulturne razmere v katerih podeželski svet niha med skrajnim materializmom in vzornim krščanstvom, med najplehkejšo sebičnostjo in najidealnejšim čutom za občestvo in skupnost.

Pri tem bežnem razgledu bi človek mislil, da bo skrb za bližnjo bodočnost kmetijstva prisilila vse za podeželje odgovorne kroge k skupnemu in složnemu nastopanju in ukrepanju. Človek bi mislil, da se bo vsaj glavna kmetijska poklicna organizacija — kmetijska zbornica — z prav sveto resnostjo lotila naloge, ki ji pritiče.

Kako pa je s strankami, ki imajo danes zastopstvo kmetijskih interesov in problemov v deželi in državi?

Kärntner Bauernbund: Kadar koli čitaš njegov organ „Kärntner Bauernzeitung“ ali poslušas katerega koli njegovih govornikov, imaš vtis, da zastopajo samo neke nemške velenosestnike in še morda kako srednjeveško fevdalno gosposko, ki še ni spoznala, da so njeni časi že davno preč. Kmetijski problem ni in ne more biti samo zadeva žitnih cen in umetnega gnoja — ne eno in ne drugo s a m o ne bo moglo rešiti ogrožene kmečke vasi. Še najmanj pa

Ogrska v ognju upora

V silovitem uporu, ki se je kot blisk razširil iz prestolnice Budimpešte, je madžarsko ljudstvo vstalo proti svojim zatiralcem. Na Madžarskem teče kri v potokih in ves svet je prisluhnil kriku zatiranega, a ponosnega ljudstva po svobodi.

Iskra za splošni upor je dala mladina. Pri spremembah vlade, ki bi naj v smislu „destalinizacije“ vodile tudi k znatnejšim političnim spremembam in gospodarskim spremembam, se je prebivalstvo zbralo v večje skupine, od katerih so oblastniki pričakovali, da bodo v smislu doslej običajnih „masovnih zborovanj“ potrdile nove ministre.

Desettisoči mrtvih in ranjenih

Toda zgodilo se je, da so demonstrantje, ki so se zbrali pred madžarskim parlamentom začeli dajati duška svojemu srdu nad nesvobodo, lakoto in posebno nad sovjetskimi zasedbenimi četami, ki bi tudi pod novo vlado ostale na Madžarskem. Pri tem so sovjetski tanki, ki so prišli delat red, začeli streljati v demonstrirajoče študente. To je bila iskra, ki je vžgala ogenj že dolgo tlečega srda madžarskega ljudstva proti tujemu okupatorju in njegovim domačim pomagačem. V nekaj urah je bila Budimpešta eno samo bojišče in upor se je naglo razširil na celotno državno ozemlje. Sovjetske čete so brezobzirno posegle v boj in kmalu je bila Budimpešta obdana z železnim in ognjenim obročem sovjetskih tankov in topov. Število mrtvih in ranjenih gre v desettisoče.

Pod pritiskom ljudskega upora so morali izpasti iz vlade Geroe in drugi moskovski lakajji. Pa tudi nova vlada pod predstvom bivšega „titoista“ Imre Nagy-ja ni zadovoljila upirajočega se ljudstva.

Dočim je Budimpešta po večdnevni kravih bojih v rokah vlade, ki se drži s pomočjo sovjetskih čet, pa je večji del podeželja v rokah upornikov, med katerimi skupina v Györu zahteva odstop Nagyja in razpis svobodnih volitev, pri katerih bi smela nastopiti tudi komunistična stranka, „če bi si vobče upala še stopiti pred ljudi“, kot pravi razglas upornikov.

nacionalne pretiranosti, kajti ta organ te stranke je v prvi vrsti tistih, ki se besno zagajajo proti priznavanju narodnostnih pravic slovenski manjšini. Sestav kandidatne liste za nove volitve kaže, da gre Bauernbundu za zastopstvo interesov poedinih predelov in ljudi. Izmed kandidatov te stranke, ki morejo kolikor toliko računati na izvolitev, sta iz našega ozemlja dva: eden inženir in drugi je kmet, ki je že bil deželni poslanec in je takrat pokazal s popolno brezbriznostjo svojo „skrb“ za dvojezično ozemlje. Ostali kandidati so pa šolani gospodje, veleposestniki in poedinci nemškega severa. Bridke so številke o vsotah, ki gredo v obliki subvencij ali drugih podpor v severni del dežele in dokazujejo protekcijo, kako Kmetijska zbornica enostransko protežira nemške predele, nam v škodo. Naše ozemlje je zanje zanimivo samo v volilni dobi.

Arbeitsbauernbund: Jasno je, da socialistična stranka nima za kmetijstvo resničnih interesov, saj ji gre kvečjemu za podpiranje njenih pristašev, ki se poleg drugega poklica ukvarjajo še s kmetijstvom. Svobodni, neodvisni, na svojo grudo navezani kmetje ne moremo nikdar biti socialisti, to se pravi: ne bomo nikdar zaupali odgovornosti zase, za našo zemljo in za naše družine tujim ljudem, ki jih nikdar nismo videli in jih nikdar ne bomo spoznali, ker

Položaj je ob času, ko gre naš list v tisk, še zelo nepregleden. Toda kakršen koli bo že izid upora na Ogrskem, junaška vstaja madžarskega ljudstva je pokazala, da ni moč trajno vladati ljudstva z bajoneti in nasiljem, pri tem pa govoriti o demokraciji, ki bi povrh vsega naj bila — ljudska demokracija. Glavna značilnost upora na Ogrskem — podobno kot tudi sprememb na Poljskem — je v tem, da niso nosilci upora politični in družabni krogi, ki so bili po svojih nazorih in interesih sovražni komunizmu, to je bivše meščanstvo ter stare politične stranke in skupine. Te so komunisti v teku zadnjih 10 let v vseh „ljudskih demokracijah“ s politično policijo, nasiljem in gospodarskim pritiskom praktično uničili in jim vzeli sleherno možnost akcije. Sedaj so se komunističnim oblastnikom

Madžarska pred Združenimi narodi

Šele po petih dnevih bojov na Madžarskem so se tri zapadne velesile Združene države, Velika Britanija in Francija odločile, da predložijo vprašanje madžarskega upora Varnostnemu svetu Združenih narodov, kajti nastop sovjetskih čet proti demonstrantom ter krvavo uduševanje upora je očitna kršitev suverenosti ter vmešavanje v notranje razmere. Kljub protestu sovjetskega zastopnika je bilo sklenjeno, da pride madžarsko vprašanje na dnevni red. Jugoslovanski zastopnik se je pri glasovanju vzdržal.

Med tem, ko se diplomatje z njih običajno počasnostjo lotevajo tega vprašanja, pa na Madžarskem teče kri, kljub vladnim poročilom, da je bilo proglašeno premirje. Nagy-jeva vlada se nahaja med dvema ognjema. Sovjeti kljub Nagy-jevimi obljubam niso, in kot izgleda, ne nameravajo zapustiti Madžarske. Sovjetski zunanji minister Šepilov je izjavil, da bodo sovjetske čete zapustile Budimpešto šele potem, ko bodo uporniki položili orožje. Nato so uporniki izjavili, da orožja ne bodo odložili, dokler sovjetske čete ne odidejo. Iz Londona pa prihajajo poročila, da Sovjeti dovažajo nove čete na Madžarsko.

sedijo nekje v centralnih pisarnah stranke. Zato ne poznajo kmečke grude, je zato ne morejo ljubiti tako kot naš kmet, ki mu je zemlja vse in edino — življenje. Poizkus strojnih postaj od te strani pove, da verujejo najprej in najbolj v vsemogočnost moderne tehnike, ki bi naj rešila tudi problem podeželja. Porazne izkušnje, ki so jih kmetje doživeli s podobnimi „traktorski postajami“ v vzhodnih „ljudskih demokracijah“ so se prav te dni v vsej goloti pokazale. Pomoč malemu človeku ni v tem, da mu vzameš gospodarsko samostojnost in ga narediš za proletarca na lastni kmetiji, ko je pri oranju in uporabi drugih strojev odvisen od političnega vodstva, ki ima v rokah te strojne postaje!

Kmečka gospodarska zveza: Resni položaj je narekoval skupni nastop desnega in levega krila našega ljudstva od Šmohorja do Pliberka, od Djekš do Bele. V zbornici bodo naši zastopniki zahtevali enakopravnost in opozarjali na zapostavljanje južnokoroških predelov. Borili se bodo za večjo pravico krajevnih in okrajnih zastopov. Naši zastopniki bodo v deželi in javnosti odgrinjali žaloigro kmečkega človeka. In v svojem lastnem delokrogu bodo pripravljali našo s a m o p o m o č, zgrajeno na kmečki tradiciji in iskreni ljubezni do domače grude in domačega dela.

V soboto, dne 3. novembra 1956 ob 9. uri dopoldne bo v dvorani štev. 3 Delavske zbornice v Celovcu

zborovanje kandidatov in zaupnikov volilne skupnosti

Vsi kandidati in zaupniki so na to zborovanje prisrčno vabljeni.

„Kmečka gospodarska zveza“.

uprli vprav tisti, na katere so hoteli oni opreti svoje delo, to je delavstvo, ki se je naveličalo večnih obljub o izboljšanju, pri tem pa je lezlo v vedno večjo revščino in bilo izpostavljeno tudi vedno večjemu političnemu pritisku. To je največji moralni udarec za svetovni komunizem, ki trdi, da vrši oblast v „imenu delovnega ljudstva“.

Ves svet pomaga žrtvam upora

Avstrijski Rdeči križ ter Mednarodni rdeči križ sta ob sodelovanju dobrodelnih organizacij iz številnih evropskih držav začela velikopotezno akcijo za olajšanje gorja madžarskega prebivalstva.

Dunajski peki so poslali velike količine kruha. Belgijski in holandski Rdeči križ sta z letali poslala velike količine zdravil in krvne plazme. Po vsej Avstriji zbirajo darove za Madžarsko in tudi krški škof dr. Köstner je pozval vernike, da po svojih močeh pomagajo sobratom v stiski na Madžarskem.

Kardinal Višinski v svobodi

Iz Vatikana poročajo, da je sv. oče prejel telefonično sporočilo o izpustu na svobodo kardinala Višinskega, nadškofa v Varšavi in primasa Poljske. Nadpastir se je vrnil v Varšavo, kjer je nanj že šest ur čakala ogromna množica ljudstva in ga sprejela z nepopisnim navdušenjem. Kardinal je razprostrl svoje roke nad množico in jo blagoslovil z besedami: „Mir z vami“, nakar mu je ljudstvo odgovorilo: „In s tvojim duhom“. Nato je prevzel svoje službeno mesto.

Nevarnost vojne na Bližnjem vzhodu

Minul ponedeljek so izraelske čete vkorakale v Egipt in prodirajo proti Suez.

V nedeljo je izraelska vlada po sedemurni seji sprejela izredne ukrepe, ki pomenijo v resnici splošno mobilizacijo. Izraelska vlada je podvzela te ukrepe z utemeljitvijo, da ji grozi nevarnost s strani arabskih držav Egipta, Jordanije, Iraka in Sirije, ki so sklenile vojaško zvezo in postavile svoje oborožene sile pod skupno poveljstvo.

Takoj po objavi sklepa izraelske vlade je ameriški predsednik Eisenhower pozval izraelsko vlado in vlade arabskih držav, da storijo vse za ohranitev miru.

Zadnje dneve so bila med Združenimi državami, Veliko Britanijo in Francijo posvetovanja za rešitev krize na Bližnjem in Srednjem vzhodu. Prišlo je do nasprotstev med Francijo na eni in Ameriko ter Veliko Britanijo na drugi strani, ker Francija zaradi težav z Arabci v svojih severnoafriških kolonijah podpira Izrael.

Politični teden

Po svetu . . .

Vzhodna Evropa v plamenih ljudske vstaje

Dramatični dogodki na Poljskem, ki so privedli na oblast Gomulko, moža ki je pred leti „titoizma“ bil vržen v ječo, so se kot plamen razširili na Madžarsko, kjer je gnjev ljudstva proti dosedanjim zatiralcem spremenil v vsenarodni upor, o katerem podrobneje poročamo na prvi strani.

Ozadje dogodkov na Poljskem in sedanji položaj

Silovite demonstracije v Varšavi proti sovjetskemu okupatorjem in njihovim domačim pomagačem so spravile celo državo v vročino stanje. Sovjetski veljaki, ki so se v naglici pripeljali v Varšavo, so morali spoznati, da imajo proti sebi ne le nekaj nezadovoljnih, temveč celotno ljudstvo in tudi večji del komunistov, ki so se na razpotju: slepo izpolnjevanje moskovskih povelj ali pa služba lastnemu ljudstvu, od-

11. NOVEMBRA dokažimo našo disciplino! Nihče naj ne ostane doma.

ločili za to drugo pot. Pred to strnjeno fronto Poljakov ni sovjetskemu oblastnikom preostalo drugega, kot da se ali pogovorijo z Gomulko, ki je zaradi svojega večletnega zapora si pridobil tudi simpatije nekomunističnih krogov, ali pa uporabijo proti Poljakom surovo vojaško silo. V tem primeru bi morali obširno državo vojaško popolnoma podvreči in okupirati z velikimi armadami. Odtlej bi imeli opraviti z odporom celotnega poljskega ljudstva, ki je že zaradi carskega jarma v preteklosti Rusom sovražno razpoloženo, o čemer pričajo zgodovinski upori, ki so jih tedaj carske vojske kruto udušile v rekah krvi.

Nenaprošeni, a dragoceni zavezniki

Med tem, ko se je med Poljaki in Sovjeti bil nekrvavi, a zato prav nič manj usodni boj za zaprtimi vrati posvetovalnice varšavske vladne palače, so moskovski oblastniki dobili nepričakovano, a dragoceno pomoč. Nenadoma in brez potrebe se je oglašil zapadnonemški kancler Adenauer in v Dortmundu izjavil, da Nemčija ne bo nikoli priznala sedanje meje na rekah Oder-Neisse.

Poljski narod, ki bi v primeru prevelike popustljivosti Gomulke proti Sovjetom, verjetno pometel tudi z Gomulko in komunisti, je spoznal, da ima sovražnika tudi na Zapadu. Zato so se demonstracije, ki so prej na več krajih že zavzemale izrazito protikomunistični značaj, hitro polegale, in tudi sporazum med Gomulko in Hruščevim je bil sorazmerno lahka stvar.

Postalo je jasno, da kljub vsemu, kar so komunisti na Poljskem zagrešili in zagospodarili ter kljub gospodarskem izžemanju Poljske po Sovjetski zvezi, je spričo nemškega revizionizma mej narodna sloga vseh neobhodno potrebna in ter da je v mednarodno-političnem pogledu usoda obeh držav neizogibno povezana.

V zapadnem tisku so Adenauerjev govor močno kritizirali in običajno previdni londonski Times piše, da je bilo „pomankanje obzirnosti, govoriti o nemških zahtevah v trenutku, ko so bili Poljaki v borbi, da se otresejo sojetskega gospodstva“. Pravi nadalje, da je svet na splošno že prišel do spoznanja, „da bi naj zapadnonemška vlada priznala črto Oder-Neisse kot mejo med Nemčijo in Poljsko. To bi bilo najbolj uspešna podpora Poljakom za dosego večje neodvisnosti od Sovjetske zveze in jim dokazala, da Sovjetska zveza ni edina zaščitnica sedanje meje.“

Med prvimi ukrepi Gomulke je bil izpust vseh obtožencev poznanjskega procesa, češ „delavska vlada ne bo nikoli sodila delavcev“.

Tudi v Afriki novi neredi

Po nekaj tednih miru so novi krvavi izgredi v Alžiru pokazali, da je svet poln lokalnih ognjišč, ki ogražajo svetovni mir. Francoska vlada je s spretnim manevrom ujela pet članov vodstva alžirskega osvobodilnega gibanja. Bili so prišli iz Kaira, kjer so imeli svoj glavni stan, na pogajanja v Rabat k marošskemu sultanu Ben Jusefu. Od tam so se vkrcali na letalo neke civilne letalske družbe, da se podajo v Tunis, kjer bi se naj pogajali s tuniško vlado. V zraku so letalo obkolili francoski lovci na reakcijski pogon in pilot je dobil po radiu od

francoskih vojaških oblasti nalog, da pristane v Alžiru. Pilot, ki je bil tudi Francoz, je povelje izvršil. Tako je letalo namesto v Tunisu pristalo v Alžiru, kjer so voditelje upornikov sprejeli francoski orožniki z brzostrelkami in jih zaprli. Maroški sultan in tuniška vlada sta ta „podvig“ označila kot zahrbtno razbojniško zasedo, v Alžiru so pa uporniki izvedli številne atentate in bombne napade, v katerih je izgubilo življenje 35 francoskih civilistov. Tudi v Franciji so mnenja o umestnosti tega podviga deljena. Izgleda, da se je upanje za mirno ureditev v Alžiru zopet odmaknilo v nedogled.

. . . in pri nas v Avstriji

Parlament se je sestel

in začel s delom. Preko poletja se je nabralo precejšnje število zakonskih osnutkov, o katerih bo moral izreči svojo besedo, ki bo dokončna. Nekateri osnutki obravnavajo zelo važne zadeve, kot na primer novo ureditev podržavljenih podjetij, katerim bo odvzet doslej po zakonu garantirani investicijski fond. Vendar je zdaleka najvažnejši zakonski predlog za

proračun za leto 1957.

Finančni minister Kamitz je poudaril, da v bistvu struktura proračuna ni spremenjena in da je njegova glavna skrb, da osta-

Volite vsi Kmečko gospodarsko zvezo!

nejo državne finance v ravnotežju in da je zato zelo hvaležen ostalim ministrom, ki so priznali pravilnost njegovega stališča in skrhili svoje prvotne zahteve po denarju. Predvsem so bili zmanjšani izdatki za nove investicije. Zato nekatere gospodarske kroge že skrbi, da zaradi te skrhitve gradbena industrija ne zabrede v težave. Drugi pa menijo, da bo zasebni kapital v znatni meri nadomestil investicije iz javnih sredstev.

Prav posebej pa je finančni minister naglasil, da bo skrbel za ohranitev kupne moči denarja ter bo izdal ustrezne ukrepe na finančnem sektorju. Zato napovedujejo ponovno zvišanje obrestne mere pri Narodni banki, s čemer se bo zmanjšal obseg kreditov in s tem obtok denarja.

Seja vodstva Ljudske stranke: razdržavljenje bank

Na seji zveznega vodstva Ljudske stranke (OeVP) so sklenili, da bo stranka predložila parlamentu zakon o razdržavljenju bank, ki bi ob izvedbi takega zakona zopet prešle v zasebne roke. To bi naj izvedli

s pomočjo „ljudskih akcij“, o katerih je bilo toliko govora pri zadnjih volitvah. Država bi naj v smislu tega predloga svoj delež na podržavljenih bankah prodala zasebnikom v obliki ljudskih akcij, ki bi se glasile majhne vsote. Te akcije bi naj razprodali med najširše plasti ljudstva, kot piše L. Weinberger, predsednik z Ljudsko stranko povezane Zveze delavcev in nameščencev (OeAAB). Vendar je le neka razlika med volilnimi obljubami o „ljudski akciji“ ter o sedanjem načrtu. Takrat je bilo namreč govora o „ljudskih akcijah“ predvsem za petrolej in druga podržavljena industrijska podjetja. Predlog je zbudil hudo kri pri socialistih, ki obtožujejo OeVP, da je že „začela barantati z ljudskim premoženjem“ in napovedali svoje nasprotovanje temu predlogu v parlamentu. Na to je finančni minister odgovoril da računa OeVP v skrajnem slučaju s tem, da sama izglasuje ta zakon v parlamentu, tudi proti volji socialistov, verjetno s podporo „svobodnežev“. Z izkupičkom prodaje „ljudskih akcij“ upa finančni minister pokriti primanjkljaj 600 mil. šil., ki je nastal zaradi povišanja plač državnim uslužbencem. Vsekakor bo okoli tega vprašanja še mnogo preprirov med vladnima strankama.

V zvezi z vprašanjem cene — mezde pa je zvezni predsednik delavskih organizacij

Böhm pozval delavstvo k večji disciplini, kajti nadaljnji porast cen je moč ustaviti samo s stabilnimi plačili. Je to neke vrste zapora ali „stop“ plač in cen, kot jo pozna-

mo še iz nacističnih časov in je takrat v resnici uspela. Le da se te reči drugače razvijajo v diktaturi kot v demokraciji, kjer je ne le političnim, ampak tudi gospodarskim silam dana večja svoboda razvoja.

Bolniške blagajne: Ločitev uslužbencev in delavcev

Poslanci „Ljudske stranke“ so stavili vprašanje na socialnega ministra Prokscha v zvezi z izvrševanjem novega zakona o socialnem zavarovanju, ki je stopil v veljavo že 1. januarja t. l. Ta namreč določa, da morajo bolniške blagajne voditi ločene račune za delavce in nameščence. Toda doslej se uprave blagajn za to določbo sploh niso zmenile in vodile račune za obe kategoriji še naprej skupaj. Predvsem nameščenci zahtevajo to ločitev, ker so statistike pokazale, da nameščenci znatno manj porabijo za zdravniško oskrbo kot delavci. Če bi bili torej računi ločeni, bi imeli nameščenci več denarja na razpolago za zdravniško oskrbo in bi si jo mogli znatno izboljšati in razširiti.

Ljubljanska revija o koroškem šolstvu

„Naša sodobnost“, kulturna mesečna revija, ki jo izdaja Državna založba Slovenije v Ljubljani, je v svoji 10. številki objavila daljši članek izpod peresa Lojzeta Udeta o koroškem dvojezičnem šolstvu.

Pisec točno opisuje nastanek in današnje stanje dvojezičnega šolstva in v južnem delu Koroške in označuje uredbo o dvojezičnem šolstvu iz leta 1945 kot „zgodovinsko prelomnico na doslej tako negativnem odnosu velike večine nemško avstrijske družbe do Slovencev in slovenščine“ in vidi bistvo nove uredbe v tem, da „se morajo na določenem mejnem ozemlju otroci obeh narodov učiti obeh jezikov“.

Bavi se tudi s trditvami nemško avstrijskih nacionalistov, da je bila uredba v dvojezičnem šolstvu izdana pod pritiskom angleške okupacijske oblasti ter pravi: „Vsi dokumenti govorijo proti tej trditvi, razen seveda, če hočejo oni, ki tako trdijo, da n e s dokumentirani, da že od vsega početka niso mislili na resno izpolnitev dane besede, da so dajali obljube le iz taktičnih ozirov in da so bili dvomi, ki jih je izražala slovenska publicistika, upravičeni. — Uredba 3. oktobra 1945 nikakor ni izraz samo neke dobre volje, nekega novega spoznanja v nemško-avstrijski družbi, brez vzročne odvisnosti od realnih razmer na Koroškem, brez neke tehtne, zgodovinsko-razvojne utemeljenosti. Treba se je zavedati, da je bilo ozemlje, na katero se naša uredba od 3. oktobra 1945, z izjemo nekaj mestnih in tržnih otokov, še v začetku 20. stoletja popolnoma slovensko in da je materinski jezik velike večine prebivalstva tega ozemlja še danes slovenski. Dobrohotnost koroške dvojezične šolske ureditve je torej le relativnega značaja. Večja, kakor je bila kdaj v zgodovini od sedemdesetih let 19. stoletja dalje. Samo to. Načelno bi morala biti ta dobrohotnost zelo samoumevna.“

Bavi se tudi z očitkom „prisilnosti“ pouka slovenščine za nemške otroke in ugotavlja, da velja

SLOVENC

doma in po svetu

NOVO VODSTVO NARODNOSTNEGA INSTITUTA V LJUBLJANI

Pri Institutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani je bil sestavljen novi upravni odbor. Za predsednika je bil izvoljen France Perovšek, direktor Radia Ljubljana.

KONCERT MLADIH GLASBENIKOV JUGOSLAVIJE

V času od 15. do 22. oktobra je bilo v Ljubljani I. tekmovanje mladih jugoslovanskih glasbenikov. Ta tekmovanja se bodo odslej naprej vršila vsaka tri leta in imajo pravico na njih sodelovati glasbeniki in pevci, ki niso prekoračili 27. leta starosti. Udeležba prvega tekmovanja v Ljubljani je bila izvrstna in sicer 40 tekmovalcev iz vse Jugoslavije. Bila je razdeljena vrsta nagrad. Med nagrajenci jih je bilo 14 iz Beograda, 7 iz Zagreba (oz. Hrvatske), 6 iz Ljubljane, 2 iz Skoplja in 1 iz Novega Sada. Najbolj številni so bili med njimi pevci, kar kaže, da bo tudi v bodoče v naši južni sosedbi na razpolago obilo dobrega pevskega naraščaja, dočim se pri nas na Koroškem tako čuti pomanjkanje dobrih mladih solistov.

Za zaključek je orkester Slovenske filharmonije pod vodstvom dirigenta Boga Leskovića priredil koncert, na katerem je sodelovala večina nagrajencev.

HENRIK IV. V LJUBLJANSKI DRAMI

Kot nadaljevanje lani uprizorjenega I. dela zgodovinske Shakespearjeve drame „Henrik IV.“, je letos ljubljansko Narodno gledališče v izvrstni zasedbi vpriporilo II. del tega dela velikega angleškega mojstra. V obsejni galeriji zgodovinskih likov tega dela (ki ga je lani z lepim uspehom uprizorila tudi amaterska igralska družina v Brežah-Friesach na Koroškem) je posebno izstopala centralna figura lahkoživega in venomer pijanega plemiča Falstaffa, ki ga je ljubljanski nosilec vloge Pavle Kovič podal s pravo kranjsko sproščenostjo in „slovenskim humorjem“, kot ugotavlja nek ljubljanski kritik.

RAZPRODAJA JAKOPIČEVIH SLIK

V soboto dne 27. oktobra je bila v Mali galeriji v Ljubljani odprta manjša razstava Jakopičevih oljnatih slik, ki so jo priredili dediči velikega mojstra slovenskega impresionizma, čigar najboljša dela smo poleti imeli priliko videti tudi v Celovcu. Vse razstavljene slike so tudi naprodaj.

IZBRANA DELA PREŽIHOVEGA VORANCA PRIPRAVLJAJO

Cankarjeva založba v Ljubljani namerava izdati v štirih knjigah izbrana dela koroškega pisatelja Prežihovega Voranca — Lovrenca Kuharja. Zbirko sta uredila Cene Vipotnik in Beno Zupančič. Pri izbiri del sta se ravnala po načelu, da naj ta zbirka poda prerez celotnega Prežihovega pisateljskega dela. Tako bodo v knjigo vključeni „Samorastniki“, ki spadajo med vrhunce slovenske novelistike, žal pa bodo izpadle mladini namenjene, zelo prisrčne „Solzice“.

SLOVENEK SPISAL ROMAN V ANGLEŠČINI

Ivan Jontez, ki je že spisal več knjig v slovenščini, je poskusil svoje pero tudi v angleščini. Pred kratkim je izšel njegov roman „Green street“ (Zelena cesta) pri neki založbi v New Yorku. Roman se dogaja v Clevelandu in opisuje življenje naših izseljencev ter najbolj pekoči problem današnje Amerike: razmerje med belci in črnci.

Umrli je v Clevelandu Miha Štavadhar, dipl. pravnik, v starosti 40 let. Pravne študije je dovršil na ljubljanski univerzi, a vojni dogodki so ga pognali po svetu. Po letu 1945 je bil več let profesor na slovenskih šolah na Tržaškem, a nato se je izselil v Združene države, kjer ga je dohitela prerana smrt. Bodí mu lahka tuja zemlja!

OBČNI ZBOR SLOVENSKE DEKLISKE ORGANIZACIJE V ARGENTINI

Sredi oktobra je imela v Buenos Airesu svoj občni zbor tamošnja Slovenska dekliska organizacija. Zborovanju je prisostvoval cerkveni asistent č. g. Orehar. Številno zbrane članice so odobrile poročilo starega odbora ter mu dale zaproseno razrešnico. Izvoljen je bil tudi novi odbor, ki mu načeluje Joži Lesković.

GOSPODARJI!

Ali boste volili v kmetijsko zbornico tuje kandidate, ki Vaših gospodarskih potreb ne poznajo?

Jubilej našega Nadpastirja

Minulo nedeljo, na praznik Kristusa Kralja, je krška škofija slovesno praznovala 25-letnico mašniškega posvečenja našega skupnega nadpastirja, prevz. škofa dr. Jožefa Köstnerja. Obenem je visoki slavljenec obhajal 50. rojstni dan. Lani pa je poteklo 10 let, odkar je sv. oče takrat 39-letnega duhovnika imenoval za krškega škofa.

Dr. Jožef Köstner se je rodil leta 1906 v Celovcu, v stolni župniji. Ljudsko in srednjo šolo je z odliko dovršil v našem mestu. Odločil se je za duhovski stan in zaradi njegovega odličnega študijskega uspeha ter vzornega vedenja so ga predstojniki poslali v Rim, kjer je na osrednjem visokem učilišču katoliške Cerkve — Gregorijanski univerzi študiral teologijo ter dosegel doktorsko čast. Bil je v tem času gojenec znamenitega zavoda „Germanicum“, kjer so študirali izbrani gojenci iz nemških in nekdanjih avstro-ogrskih škofij, ter so med njimi bili tudi mnogi Slovenci.

Po dovršenih študijah se je vrnil v domačo škofijo, kjer je bil leta 1931 posvečen za mašnika. Nato je služboval kot škofov kaplan, profesor za verouk ter vršil dušeskrbstvo v stolni župniji.

Leta 1945 pa ga je doletelo visoko in častno imenovanje za krškega škofa. Našel je škofijo v žalostnem stanju. Vojna in protiverska nacistična vlada sta verskemu življenju ter celovitem ustanovam prizadeli veliko škodo, a v duše pa zasejali sovraštvo, podivjanost in maščevalnost.

Mladi škof si je vzel za geslo „Vsem biti vse“ in se je podal na težko delo obnove verskega življenja ter pomirjenja po načelih pravičnosti, pa tudi v duhu vse obsega-joče krščanske ljubezni in odpustanja. Tež-ko je bila njegova naloga in škofova do-bronamerna prizadevanja niso vedno nale-tela na odmev pri vseh tistih, katerim so bila namenjena.

Vendar njegovo očetovsko potrpljenje ni popustilo in po desetih letih lahko ugo-tovimo, da se je v naši škofiji marsikaj spre-menilo. Ne le na zunaj, kjer gre število novozgrajenih cerkva v ducat in se danes gradi na 100 cerkvenih stavbiščih, ampak njegovo delo je poseglo tudi v globino. Za-to je vprav v duhu škofovih prizadevanj stolni kapitelj pozval vernike, da ob jubile-ju žrtvujejo za otroke in bolnike, ter da za svojega nadpastirja molijo, kajti vez molitve je tista, ki nas vse povezuje v eno občestvo.

Tudi Slovenci smo v gospodu škofu spo-znali dobrega pastirja in skrbnega duhovne-ga očeta. Želimo mu še mnogo plodnih let dela med nami za kraljestvo Kristusovo, v katerem smo vsi bratje.

TEHTNE BESEDE

Pred nekaj tedni je bila dana v prodajo nova Družinska pratika, ki je bila dotiskana v Mohor-jevi tiskarni v Celovcu.

Ta „Pratika“ se je v zadnjih letih že tako udo-mačila, da bi je sploh ne bilo treba posebej hvaliti. Kot prejšnja leta, najdete tudi v novi izdaji množico koristnega berila za jesenske in zimske dni, posebno pa mnogo podatkov za vsakdanje potrebe. Okusno urejeni koledar je potreba za vsako hišo.

Poskrbljeno pa je tudi za vzgojo. Temu služijo zlati vedno veljavni nauki velikega vladike Anto-na Martina Slomška o domači vzgoji otrok. Načelne vrednosti pa je članek o „Koroških problemih“, ki na jasn, miselno ostro načrtan način obravnava današnjo pekočo koroško narodnostno problemati-ko. Posnemamo nekaj glavnih misli:

„Človek je ustvarjen za Boga, da ga sla-vi v izgraditvi svoje osebnosti, v svojem duhovnem in duševnem življenju, v svo-jem kulturnem ustvarjanju, v svojem pri-vatnem in javnem življenju...“ — Nato naveže na besede Papeža Pija XII., ki je v svoji božični poslanici leta 1944 dejal, da se je treba boriti za temeljne pravice člove-

škega duha in človeške osebnosti, med ka-terimi je prva: „Pravica do kulturnega ustvarjanja in verskega življenja. Duh člo-veški je ustvarjen za resnico, ima pravico do resnice. Najvišji pojmi resnice so za vsa-kega človeka enaki. Moralne dolžnosti in zapovedi so za vse iste. Tu ni manjvredne-ga ali pa posebno izvoljenega naroda.“ Smi-sel vseh človeških ustanov in tudi dolžnost države in vsake njej podrejene oblasti je, da služi harmonični izgraditvi človeške o-sebnosti, da zagotovi človeškemu duhu dve najbolj primitivni pravici: pravico do kul-turnega ustvarjanja in pravico do verskega življenja.“

Kultura pomeni gojitev vseh duhovnih sposobnosti človeškega duha, vseh dobrih lastnosti človeškega značaja. Dvojna je plat človeške kulture. Vse kulturno ustvarjanje se mora ravnati po splošno veljavnih zaka-nih resnice, pravice, dobrote, ljubezni, le-pote. In vendar se vsečloveška kultura deli v kulture raznih zgodovinskih dob in kul-ture narodov. Tako poznamo starogrško in

rimsko kulturo, slovansko, nemško, sloven-sko kulturo. Čudovito pestra je božja na-rava, vsa polna cvetja in rožic je spomladi. Bog je v svoji stvariteljski sili razkošen in razsijple lepoto za človeško oko v vseh raz-ličnih barvah. Vso to lepoto in pestrost pa so izvalili k življenju isti sončni žarki in jo hrani ista mati zemlja... Bog noče eno-lične kulture, ampak hoče mnogoličnost in pestrost v barvah narodne posebnosti. Vse te barve naj tekmujejo med seboj, bogate lepoto človeškega življenja in slave na Nje-ga, Stvarnika... Tudi človek rase, podo-ben rastlinici, iz svoje zemlje. Narodnost-no, družinsko okolje vpliva na duha in du-šo otroka. Človek prinese že s seboj na svet gotovo narodnostno dediščino, gotove po-sebnosti in sposobnosti, pečat narodne pri-padnosti.“

Nato razčlenja pisec pojem narodnosti, ki je resničnost, vrelce vrednot in sil, ki služi „človeški sreči in božji slavi“. Zato, „kdor jo ubija, krši eno izmed najbolj o-snovnih pravic človeške osebnosti“.

In da nadaljuje „Kdor raznaroduje, je podoben človeku, ki se jezi nad pestrostjo rož in bi rajši imel, da bi imele vse le eno barvo. In vendar vsaka roža ima pravico, da vzcveti v svoji barvi, vsaka ptičica, da zapoje svojo pesem. „In bistvo koroškega problema je v tem: „Da bi se oba naroda smela razvijati, vsak v svoji narodni le-poti...“

Pisec nadaljuje, da kakor je lepa pestrost v naravi, tako bi bila lepa kulturna pe-strost slovensko-nemške vzajemnosti v Ce-lovcu ter pravi: „Lahko si mislim izključno nemško javno prireditev v dolini Krke, ena-ko je upravičena izključno slovenska prire-ditev v Podjunu. Kadar pa javno nastopi

cela Koroška, kadar se svetu tolmači zna-čaj Koroške, pa je vsaka taka prireditev laž, krivica in izzivanje, če nosi pečat le ene ene narodnosti.“

Pisec se nadalje spominja svoje mladosti: „V Celovcu smo bili v eni hiši, celih osem let smo bili tam. Bilo nas je približno 300, 200 Nemcev in 100 Slovencev... V vseh letih do leta 1939 nismo smeli zapeti niti ene slovenske pesmi. Niti moliti nismo smeli v svoji materinščini.“

In kljub temu so ljubili svoje, a tudi spoštovali dobrine sosed. Rasli in bogatili so svojo duhovno obzorje iz zakladnic obeh kultur in se naučili obeh jezikov. In na-daljuje: „Čudno se nam pa zdi le eno, da sosed, s katerim govorimo v njegovem je-ziku, pravi, da bi bilo bolj enostavno, če bi pustili svojega in rajši govorili njegove-ga, da bi s tem tudi bolj dokazali, da smo Korošci in zvesti državi. Učijo in pravijo, da je tudi božja (?) volja tako. Mi pa ve-mo, da se ti učeni gospodje le motijo, in da je bilo ponemčevanje le volja nemškega liberalizma in Hitlerja ter pangermanistič-nega nasilstva, ne pa volja božja.“

Zahteva tudi popravo vseh krivic v pre-toklosti, ko je „država s silo, z zvijačo in gospodarskim pritiskom odtujevala narod in mladino zlasti izza leta 1920“. Šele ko bo ta „odtujen rod zopet vrnila svojemu narodu“, bo krivica popravljena. „Država se danes trudi vrniti velenemško vzgojeni mladini avstrijsko prepričanje in ima prav. Naj se tudi potruži vrniti ponemčeni, svo-jemu rodu po krivici šoli odtujeni mla-dini slovensko narodno prepričanje, pošte-no ljubezen do svoje narodnosti. To je nje-na sveta naloga in dolžnost, ki jo nalaga pravičnost.“

Stare slike ne smejo čez morje

V pozni jeseni bo v Združenih državah velika razstava slik iz renesančne dobe. Ameriški umetnostni strokovnjaki so skle-nili dogovore z vrsto evropskih umetniških galerij, da jim za nekaj tednov posodijo slike, ki so po večini danes tako dragocene, da jih vobče z denarjem ni moč plačati. Vse je šlo v redu in razstava je bila že slo-vesno napovedana. Med drugim bi naj pri-spevala večje število slik umetnostne gale-rije v Firenzah, kjer je vladarska rodbina Medicejev zbrala največje bisere renesan-nega slikarstva. Tudi rimska galerija Borg-hese bi bi morala prispevati nekaj slik.

Vest o potovanju umetnin je vzburla umetniške kroge, ki so v skrbih, da bi po-morsko potovanje, sprememba tempera-ture ter klimatskih razmer utegnili kvar-no vplivati na več sto let stare slike. Začeli so deževati protesti, spomenice, resolucije in tudi časopisje se je povečini postavilo na stran protestirajočih umetnikov.

Nič ni pomagalo, da sta firenški župan La Pira in prosvetni minister Rossi zago-tavljala nemirneže, da so strokovnjaki vse tako uredili, da slikam ne grozi nobena ne-

varnost. Ko so priprave že bile skoraj kon-čane, je združenje firenških slikarjev vlo-žilo tožbo proti županu, češ da bi z name-ravano pošiljateljavo slik preko morja pre-kršil testamentno odredbo darovalke, zad-nje vojvodinje Medicejske. Ta je namreč določila, da ne smejo slike nikdar zapu-stiti firenškega mesta. Pravniki pravijo, da to velja le za trajno premestitev slik iz me-sta, ne pa za posojilo za razstavo za nekaj tednov. Štirje najbolj ogorčeni slikarji so se pa nekega dne zaprli v stolp palače „Pa-lazzo vecchio“, kjer se nahaja večina slik, in začeli stavko. Rekli so, da tako dolgo ne zapustijo stolpa, dokler ne dobijo za-gotovila, da slike ostanejo doma. Tudi v rimskem parlamentu je več poslancev in se-natorjev zastavilo vprašanje prosvetnemu ministru, kaj kani ukreniti.

Minister se je zaenkrat rešil iz zadrege z obljubo, da bo potovanje slik odloženo, med tem pa bodo strokovnjaki še enkrat preučili ali so varnostne mere za pomersko potovanje zadostne in zagotavljajo ohrani-tev slik. Med drugim je dejal minister: „Mnogi izmed vas pa naj pomislijo tudi na tisoče ameriških ladij, ki so natovorjene z raznovrstnim blagom namenjenim nam v pomoč, rezale valove proti Italiji.“ Poslanci so na te besede ministra odgovorili z ogor-čenim vpitjem.

Volite vsi

Kmečko gospodarsko zvezo!

FRAN ERJAVEC, PARIZ :

KOROŠKI SLOVENC

II. DEL

Iz premoženja razpuščenih jezuitov je bil osnovan potem „študijski fond“, ki naj bi načelno služil za vzdr-ževanje šolstva, vendar so ga uporabljali tudi za druge potrebe, predvsem seveda za pokojnine ostarelih patrov in za plače tistih, ki so še nadalje ostali v raznih doteda-njih ali novih službah (tudi slovenski pridigar v celov-ški cerkvi Sv. Duha je dobival plačo iz tega fonda).

Kakor vemo, so vodili jezuiti dotlej vse celovško sred-nje in višje šolstvo in ker po razpustu reda država zanje ni imela nobenega nadomestila, so ostali seveda skoro vsi še nadalje na svojih mestih, toda pod državnim vod-stvom in nadzorstvom. Isto je bilo tudi z dotedanjimi je-zuitskimi pridigarji in misijonarji. Celovski profesorji so dobivali iz jezuitskega fonda še nadalje 6800 gld letne plače, za misijonske postaje je pa šlo po 2280 gld. Dra-gočeno jezuitsko knjižnico je dobila poznejša celov-ška licejska študijska knjižnica (ustanov. l. 1781. na predlog deželnega glavarja), a ureditev bogate-ga jezuitskega arhiva je poverila vlada O. G u t s m a n u.

Razen v Celovcu je bila za slovenski del Koroške naj-važnejša jezuitska naselbina v Dobrli vesi. Po razpustu je postal zadnji celovski jezuitski rektor in obenem dobr-loveški prošt R e c h b a c h, ki je kot goriški arhidia-kon še prejšnjo pomlad vizitiral vse podjunske župnije, potem tudi prvi svetni dobrloveški prošt, a dotedanji dobrloveški vikariati so bili spremenjeni v sa-

mostojne župnije. Tamošnje jezuitsko imetje je prevzela seveda država in ga upravljala sama, dokler ga ni l. 1809. izročila obnovljenim šentpavelskim benediktincem z ob-vezo, da prevzamejo ves pouk na celovski gimnaziji in liceju.

Za koroške Slovence je pomenjal razpust jezuitov ne-dvomno občuten udarec, saj smo imeli že ponovno pri-liko videti, kako so oni ravno tu kazali ves čas toliko za-nimanja za naš jezik kot nikjer drugod na Slovenskem in menda tudi noben drug cerkveni red. Ravno oni so ustvarili na Koroškem prvi duhovniški rod, ki ga mo-remo nazivati že slovenskega, kajti ravno njihove šole, zlasti pa še njihovo deško sementišče, so šele omogočile tudi šolanje pomembnejšemu številu revnih slovenskih kmečkih sinov. — Kaj so pa pomenjali koroški jezuiti za slovensko knjigo, smo že ponovno podčrtali in bomo imeli še priliko slišati.

XXII.

OZBALD GUTSMAN

Prosvetljenstvo je našlo pri Slovencih samih in se-veda tudi pri koroških Slovencih neposredni odmev naj-prej v književnosti. Že spredaj smo povedali, da so bile že v prvih letih vlade Marije Terezije tiskane v Celovcu prve tri slovenske knjige, od katerih so najvažnejši dve izdali celovski jezuiti (l. 1744. izpopolnjeni ponatis M e-giserjevega slovarja in l. 1758. nemški prevod B o-horičeve slovnice), a razen tega so že poprej (1734) v Ljubljani izšle Basarjeve „Pridige is bukviz“, ki so bile prav tako v tesni zvezi s koroškimi jezuiti. S temi tiski je bil naravnost prebit led za književnost koroških

Slovencev, ki se je razvijala potem v naslednjih sto letih tako cvetoče kakor v nobeni drugi slovenski obrobni de-želi ter je v nekaterih desetletjih prekosila celo osred-njo Kranjsko.

Jezuiti so ostali tudi v vseh naslednjih letih, prav do razpusta svojega reda, glavni pospeševalci in ustvar-jalci slovenske knjige na Koroškem. V letih 1752—1755 je služboval v Celovcu kot jezuitski pridigar in misijo-nar p. P r i m o ž L a v r e n č i č, doma iz Vrhpolja pri Vipavi. On je študiral v Gradcu in se je že tam bavil z latinskimi pesništvo. Praktične potrebe so ga dovedle do tega, da si je že l. 1748. sestavil tudi zbirko sloven-skih nabožnih pesmi, a ravno s prihodom na Koroško se mu je pokazala ta potreba tako živa, da jih je dal tam takoj natisniti in so izšle pod naslovom „Missionske catholisch Karshanske pejsne“ (1752). V naslednjih letih je služboval potem med južnoštajerskimi Slovenci in so po vsej priliki njegove tudi „Missionske pesme inu mo-litve“, ki jih je izdal nato v Ljubljani. Obe pesmarici sta vsebovali 41 različnih pesmi, od katerih jih je pri-redil 25 Lavrenčič sam in v prvi, celovski izdaji, je ob-javil tudi napeve za nje. Njegove pesmi so sicer še jako okorne, toda bila je to prva cerkvena pesma-rica koroških Slovencev, ki je tudi močno podčrtala potrebo po novih slovenskih cerkvenih pes-mih. (Dalje)

K. Bauernbund Vam ponuja TUJE zastopnike. Arbeits-bauernbund predstavljajo istotako nedomačini! Naša zastopnica je KMEČKA GOSPODARSKA ZVEZA!

CELOVEC

ZDRAVSTVENA OSKRBA ŠOLSKE MLADINE

Celovške šole, predvsem ljudske in glavne šole ter otroški vrtci so zelo dobro oskrbljeni. Že samo na ljudskih šolah nadzoruje 20 zdravnikov zdravstveno stanje šolarjev, v otroških vrtcih pa štirje zdravniki. Te zdravnike navadno ne menjajo, da tako lažje zasledujejo zdravstveni razvoj doraščajoče mladine.

NOVA CERKEV

Mestni del št. Peter bo dobil novo cerkev. To pa zaradi tega, ker se je tudi šentpetrski okoliš precej povečal in je tam postala nujna potreba po novi farni cerkvi. Gradbena dela so že v teku.

FRANZ X. KOHLA

Deželna zveza koroških požarnih bramb je sredi meseca oktobra izvolila deželnega požarnega ravnatelja Franza X. Kohla za svojega predsednika in s tem za deželnega komandanta vseh koroških požarnih bramb. Čestitamo in mu želimo mnogo uspeha!

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA, 4. 11.: 7.20 Duhovni nagovor. 7.25 S pesmijo pozdravljamo in voščimo. — PONEDELJEK, 5. 11.: 14.00 Poročila, objave. — Za našo vas. 18.45 Domače pesmi. — TOREK, 6. 11.: 14.00 Poročila, objave. — Zdravniški vedež. — SREDA, 7. 11.: 14.00 Poročila, objave. — Pesmi Mihaela Glinke in Friderika Smetane. Poje Dušan Pertot, pri klavirju: M. Pehani. 18.45 Spanček zaspanček, črn mošček... — ČETRTEK, 8. 11.: 14.00 Poročila, objave. — Iz domačih gajev: Z obiska pri dou žebrovki. — PETEK, 9. 11.: 14.00 Poročila, objave. — Akustični mladinski list. 18.45 Poje mešani zbor iz Šmihela. — SOBOTA, 10. 11.: 9.00 Od pesmi do pesmi do pesmi — od srca do srca. 18.10 Po dolinah in planinah naša pesem se glasi. — NEDELJA, 11. 11.: 7.20 Duhovni nagovor. 7.25 S pesmijo pozdravljamo in voščimo.

Katoliška mladina iz ŠT. JANŽA priredi v nedeljo 4. novembra 1956

V SVEČAH
mladinsko igro

„Luč z gorá“

Začetek ob 3. uri popoldne pri Adamu VSI VABLJENI!

† KAREL MIKL

Dne 18. oktobra 1956 je nenadoma umrl gospodar Magrove kmetije g. Karel Mikl v Malošah. Dolga leta je ob največjem razumevanju in s pomočjo svoje žene Nanije skrbno gospodaril na svoji domačiji. Že leta pred drugo svetovno vojno je bila njegova kmetija vzorna glede živinoreje in prasičereje. On je kazal pot, katero bi naj v gospodarstvu hodili kmetje, ki se ne morejo opirati na gozd in iz njega črpati gospodarsko pomoč.

Da je napredni in razgledani gospodar tudi v javnem življenju stal v ospredju, se razume. Bil je v času od 1934 do 1938 član koroškega deželnega zbora, član Kmetijske zbornice, bil je v prvi vrsti med borci za pravice koroških Slovencev. Udeleževal se je številnih posvetovanj in konferenc, kako izboljšati gospodarske možnosti slovenskega kmeta. Zaradi tega nesebičnega dela v prid našega kmečkega stanu je pod nacizmom moral v izgnanstvo in njegovo posestvo je bilo zaplenjeno. Dolga tri leta je prebil v taborišču, zato da je — sicer začasno — zmagalo nasilje nad pravico.

Toda življenje pokojnega Magra tudi v taborišču ni bilo prazno. Po odhodu nadučitelja Viternika iz taborišča in po vstopu klicu njegovega naslednika Francija Košutnika se je posvetil šolanju taboriščne mladine. Pravice koroških izseljenih Slovencev so bile tako „obsežne“, da niti šoloobveznim otrokom niso pustili v šolo. Invalid iz prve svetovne vojne Mager se je posvetil tej brezpravni mladini in jo učil pisati, brati in računati. On sam se ni ustrašil nobene žrtve in nobenega truda, da je tej mladini poskrbel tudi potrebna učila, svinčnike, zvezke in drugo potrebno. Vestno se je pripravljval vsak dan na učiteljski posel. Proste ure v taborišču pa je porabil za pletenje košar in tako tudi na ta način pomagal sotrpinom v najhujši potrebi.

Ko smo se vračali v domovino leta 1945, je bil zopet Mager med prvimi, ki so skrbeli za druge. Zadnji se je odpeljal iz jeziške kasarne v Celovcu ter spremljal Ziljane na skrajni zapad v Brdo pri Šmohorju.

Potem pa je zopet založil vse svoje moči,

BREGE PRI DOBU

Šele sedaj, ko smo opravili najnujnejše delo na polju, utegne kronist, da se oddolži spominu blage žene in matere, katero so Brege zgubile v zgodnji jeseni.

Dne 6. septembra je umrla na Bregih Gorencnova mama Katarina Hašej roj. Glinik v visoki starosti 85 let. Številni pogrebcji so spremljali rajno na praznik Marijinega rojstva k zadnjemu počitku na pokopališču v Nončo ves. Žalni sprevod so vodili prav od doma mil. g. prošt in dekan Trabesinger. Pred pokopališčem sta se pridružila tudi preč. gospoda Drobivnik in Valjavec. Domači pevski zbor je zapel rajni na domu pesem „Mati se poslavlja“ in ob odprtem grobu pa „Nad zvezdami“.

V izbranih besedah so milostljivi g. prošt pokazali ob grobu lik rajne Gorencnove mame, ki je bila vzgled vsej fari. Bila je globoko verna, rada je pomagala vsakemu, ki je bil v težavah in mnogo je darovala in žrtvovala za cerkev in v dobre namene.

Rodila se je rajna Gorencnova mati leta 1871. pri Komanu v Repljah. Tu je preživela svoja otroška in dekleška leta. V Repljah je bilo tedaj živahno razgibano prosvetno življenje in rajnica je povsod vneto sodelovala, posebno pa še pri pevskem zboru, katerega je tedaj vodil rajni Kazanov Franc Glinik. Bila je tudi sorodnica prevz. knezoškofa dr. Gregorija Rožmana.

Leta 1897. se je poročila z Alešem Hašej, p. d. Gorencnom na Bregih. Rodilo se ji je 8 otrok; dva sta umrla že v nežni detinski dobi. Leta 1917. je vse prezgodaj umrl mož in mati je ostala s šestimi majhnimi otroki sama. Vzorno pa je vodila obširno posestvo do svoje smrti. Iskala je tolažbe in pomoči pri Bogu in v cerkvi. Dojga leta je bila članica Marijine družbe v Vogrčah. Vso družino je dala posvetiti pre-

da obnovi domače gospodarstvo. V nekaj letih je bil hlev zopet poln prvovrstne plemenske živine, na kmetijo so prihajali gospodarski stroji in pomagali ter nadomeščali ročno delo.

Pri njegovem delu pa ga je težila bolezen, ki si jo je nakopal med prvo svetovno vojno in se mu je v izseljenškemu taborišču slabšala iz leta v leto. Iskal je pomoči v raznih zdraviliščih in bolnicah; vendar ljubezen do rodne grude in gospodarstva ga je zopet gnala na njegovo kmetijo, kateri se je posvečal z vsemi močmi in to do zadnjega dne svojega življenja.

Na mrtvaškem odru so se poslovili od njega njegovi znanci, ki jih je imel res zelo mnogo in ga potem spremili na njegovi zadnji poti.

Pogrebne obrede je vodil mil. g. kanonik dr. Blüml, ki je bil istočasno s pokojnim Magrom član koroškega deželnega zbora.

Zbornična svetnika Ogris in Dumpelnik:

V Kmetijski zbornici
je potrebno močno zastopstvo KGZ!

Zadnjih 5 let, ko sva po volitvah leta 1951 imela čast in dolžnost, da zastopava na listi „Kmečka gospodarska zveza“ v občnem zboru Kmetijske zbornice in njegovih pododborih kmečko prebivalstvo Zilje, Roža, Gur in Podjune, sovpada v čas, ko postajajo razmere na vasi vedno težje.

Iz obdobja obnove s pomočjo subvencij iz Marshallovega plana prehaja avstrijsko gospodarstvo in kmetijstvo na samostojni račun. Kmetijski pridelki že delj časa v glavnem krijejo potrebe prebivalstva po prehrani. O njihovih cenah čedalje bolj odloča mreža prekupčevalcev po svojih vidkih in ne glede na to, v koliko so s ponujeno ceno kmetovi proizvodni stroški kriti in v kakšnem razmerju so cene kmetijskih strojev in orodja, gradbenega materiala in drugih pripomočkov za kmetovanje do cen za kmečke pridelke.

Nas kmete od Zilje, iz Roža, Gur in Podjune ta razvoj še posebej hudo prizadene. Desetletno gospodarsko zapostavljanje in

svetemu Srcu Jezusovemu. Mnogo je hodila po božjih potih, med drugim tudi peš na Brezje in na Sv. Višarje. Še letos je pri zadnjem romanju na Višarje naročila, da gre namesto nje hčerka Lenčka.

Ker so ji moči v zadnjih letih odpovedale in ni mogla več v cerkev k nedeljski sv. maši, je opravljala pobožnost doma.

Svojega krščanskega prepričanja ni skrivala pred nikomer. Ko je v cerkvi zazvonilo, je molila, pa naj je bil v hiši navzoč kdorkoli. Rada je tudi prebirala nabožne liste in knjige.

V njihovi dolgotrajni in težki bolezni so stregli. Tisti, ki so že preskrbljeni in daleč ji otroci potrpežljivo in z veliko ljubeznijo od doma, so jo pogosto obiskovali, jo tolažili in bodrili. Saj se imajo mami zahvaliti za vzorno in skrbno vzgojo, tako da so ostali

V MIRU
NAJ POČIVAJO

Zalostno pojo zvonovi,
mrtvih dan naznanjajo,
okrašeni so grobovi,
v njih najdražji sanjajo.

V dar molitve jim nesimo,
v duhu jih obiščimo,
zanje s Cerkvijo molimo:
V miru naj počivajo!

Daj, Gospod, jim pokoj večni,
večna luč jim sijaj naj,
mir uživajo naj srečni
v svojem Bogu vekomaj.

Na grobovih cvetje krizantem
omamno spet dehti,
in tisoč sveč in tisoč lučk
v tegobni dan gori.

Oj dan vseh dobrih, vernih duš,
pokojnih dragih vseh,
ki večno in nevzdrumno spe
po ilnatih grobeh.

Ta dan, ki preko smrti gre,
spet v eno združi nas
in opominja, da nekoč
naš tudi pride čas.

Takrat nad nami krizantem
bo nad vsemi vonj dehtel,
ko mrtvi bomo, ko od nas
le prah bo še, pepel...

Na domu in ob grobu so zapeli domači pevci, s katerimi je pokojni Mager desetletja prepeval slovensko narodno in cerkveno pesem.

V slovo je prvi spregovoril domači župnik č. g. Lip Milonig, ki se je od rajnega Magra poslovil v imenu fare. Nato je v vseh koroških Slovencev govoril g. prof. dr. Vinko Zwitter. V izbranih besedah je orisal lik pokojnika in ga prikazal kot vzornega gospodarja, zavednega Slovence in bogaboječega moža.

V imenu slovenskih izseljencev je govoril g. Kramer in se zahvalil pokojnemu Magru za njegovo delo v taborišču in predvsem pa za veliko skrb in ljubezen, katero je izkazoval mladini.

Za Kmetijsko zbornico je govoril prezident Hermann Gruber in pri tem naglasil Magrovo sodelovanje v tej gospodarski ustanovi. Za koroški deželni zbor je povzel besedo prezident deželnega zbora g. Ritscher.

Tako smo se poslovili od moža, ki je vse svoje življenje posvetil delu in nam vsem sveti kot vzor dela in kmeta, ki je bil trden Slovenec in globoko veren katoličan.

pošteni in čislani tudi v današnjih razburkanih časih.

Preč. g. Drobivnik so jo pogosto obiskovali in jo končno tudi lepo pripravili na zadnjo uro.

Veliko število pogrebcev je bila najlepša priča, kako velik ugled in kako globoko spoštovanje je rajna uživala v fari in v daljni okolici. Otroci so z njo zgubili ljubečo mater, vas vzgledno in dobro sosedo, fara vzorno ženo in mater, cerkve pa veliko dobrotnico.

Sedaj počiva rajna Gorencnova mama na pokopališču pri Mariji na Pesku v Nonči vasi ob svojem možu in svojih otrocih, ki so odšli v večnost že pred njo. Naj ji bo domača zemlja lahka, vsi pa jo bomo ohranili v trajnem in lepem spominu.

SLOVENSKI KMETJE!

Upoštevanje potreb južnega dela dežele je odvisno od naših glasov! Volite v Kmetijsko zbornico bodo pokazale našo MOČ in SLOGO, ki jo bodo morali povsod upoštevati.

Zato bomo vsi volili
Kmečko gospodarsko zvezo

razmer v kmetijstvu, ki jih pa večina v zbornici ni hotela obravnavati, ker jih ni ona stavila.

Plodno in ljudem v kmetijstvu, neglede na pripadnost in velikost njihovih kmetij, koristno more biti le tako delo, kjer pri usmerjanju kmetijskega pospeševalnega dela in za namen določenih subvencij dežele in države sodeluje najširši krog zborničnih organov. Le to pa so krajevni kmečki odbori, odbori okrajnih zbornic in občni zbor Kmetijske zbornice. Kmečka gospodarska zveza je vedno zahtevala, da se to delo decentralizira, da ne sme biti samo urad Kmetijske zbornice tisti, ki bo o tem delu in o uporabi sredstev sam odločal, temveč da morajo soddločati tudi krajevni kmečki odbori in odbori okrajnih zbornic. Ti najbolj poznajo prilike in potrebe na vasi. Večina v občnem zboru je odklanjala to zahtevo in je v zadnjih letih to delo le še bolj centralizirala. Ta večina se očitno boji, da najpotrebnejše vasi in kmetje ne bi dobili enako pomoč, kakor jo dobijo veleposessniki in njih izvoljenci.

Da ta trditev o večini občnega zbora Kmetijske zbornice ni pretirana, potrjuje tudi kategorično odklanjanje enkopravnosti slovenskega jezika v poslovanju zborničnih organov in odklanjanje zastopnika Zveze slovenskih združenj v občnem zboru. Večina v zbornici je proti temu, da bi dobil vsak kmet posredovano pomoč zbornice v jeziku, ki ga najlažje govori in ki ga najbolj razume.

Ko vse to ugotavlja, hoče posebej dati izraza najinemu spoznanju, da se bodo odnosi Kmetijske zbornice do kmečkih ljudi v Zilji, Rožu, na Gurah in v Podjuni v prihodnjih petih letih izboljšali le, če bodo šli vsi kmečki volivci teh predelov 11. novembra na volišče in če bodo tam oddali glasovnico z napisom „Kmečka gospodarska zveza“. Močno zastopstvo Kmečke gospodarske zveze v odborih okrajnih kmečkih zbornic in v občnem zboru Kmetijske zbornice je najboljša garancija za doseg naše enakopravnosti v Kmetijski zbornici. To zastopstvo si moramo izvoliti sami. Le če bodo naše vrste strnjene in naša volja odločna, uspeh našega prizadevanja ne bo izostal. Zato 11. novembra t. l. vsi na volišče za Kmečko gospodarsko zvezo!

Tomaž Dumpelnik Janko Ogris
l. r. l. r.

FANTJE SE ZBIRAJO...

V Tinjah, za novi kmetijski tečaj se zbirajo slovenski fantje iz naših treh dolin. Zbirajo se, da si preko zime naberejo koristnega znanja za življenje, za moderno, napredno obdelovanje domače grude in umno gospodarjenje.

Šola v Tinjah je že pripravljena. V spalnica-ah že stoje v vrstah postelje, preoblečene s snežnobelimi rjuhami, tudi peči so pregledali in skladovnice drv že čakajo. V učilnici pa so že razvrščene nove mize in stoli in pričakujejo marljive učence. Tudi sicer bi lanski gojenec, ki bi sedaj obiskal tinjsko proštnjo, opazil več koristnih novosti.

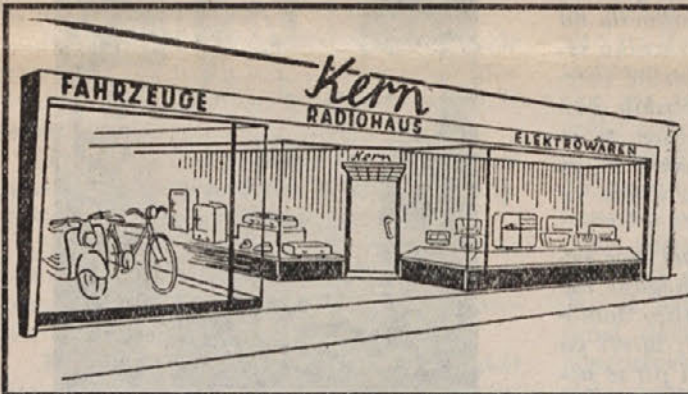
Prepričani smo, da se bo tudi letos iz

mladih fantov iz vseh krajev naše lepe domovine razvila skupnost, v kateri bo vladalo medsebojno razumevanje, vedrost in trajno prijateljstvo. To prijateljstvo jih bo povezovalo tudi potem, ko bodo dovršili šolo in se vrnil na svoje domove. Že lani so se gojenci po končani šoli večkrat zbrali v Tinjah na sestankih, predavanjih in duhovnih obnovah, enkrat so se pa celo podali na izlet na Južno Tirolsko.

Kadar je pa kateri utegnil, pa je tudi rad prihitel v Tinje, da pomaga pri delu. Zato je tudi upravičeno reči, da je lepi napredek tinjske šole sad skupnega dela gojencev in učiteljev. Bog daj, da bo tudi letos tako! – Pouk se bo začel dne 5. nov t. l.

Da je v Tinjah res domače, pa dokazuje pričujoča slika, ki kaže kuharico sestro Hemo pred tinjskim hlevom z gotovo najbolj občutljivim „člankom“ tinjske družine. Poleti je ravnatelj šole našel zapuščen, komaj nekaj dni staro srnico, ki jo je mati, najbrž v strahu pred bližajočimi se ljudmi, zapustila. Prevzela jo je v nego dobra sestra in iz neobgljene živalice je zrasla brhka srna, katero hodijo občudovati od blizu in od daleč. Posebno poletni so jo prihajali ogledovat številni tujci in bila je najbrž večkrat fotografirana kot kaka filmska „zvezda“.

Divja živalica je postala krotka in se počuti v Tinjah „kot doma“. Na prosto ji je dano, da se spreha po vrtovih, bližnjih travnikih in gozdovih, vendar se vedno povrne domov, če ne takoj pa drugi dan, ko ji začne žledček kruliti in se spomni na mleko in pogače, katere je s posebno slastjo.

Radio-aparate nove sezone dobite po ugodnih plačilnih pogojih in na obroke. Pošljamo tudi v Jugoslavijo.

Radiohaus KERN

KLAGENFURT, BURGGASSE

KINO

PLIBERK

3. do 4. 11.: „Schweigen im Walde“
6. do 7. 11.: „Ritt mit dem Teufel“, (ni za mladino) *

PREPROGE IN ZAVESE
pri

PRAUSE

Klagenfurt, Bahnhofstr. 8

J Črke za portal pri Jenoh, Tudi Neon-razsvetljava. Klagenfurt, Herrengasse 14

INGSTE WERKE, Klagenfurt, 10. Oktober-Strasse 4. Električne stvari, motorje, ves inštalacijski material, stroje za kuhinje, pralne stroje. Izdelek Graz Werndorf.

Enosni priklopniki, osi za priklopnike, platišča, vzmeti in obroče dobavljajo rabljene in poceni AUTOVERWERTUNG FRANZ RUMWOLF, Klagenfurt, Flatschacher Strasse 18, telefon 37-78.

Prodajamo poceni

v centrali ENCI, 8. Mai-Str. 40 v bogati izbiri rokavice, obleke, plašče, in čevlje, otomane, otroške vozičke, spalnice in druge stvari.

Izdelava modrocev (žimnic) z najboljšim in točnim čiščenjem s specialnim strojem. Če pridemo zjutraj po nje, jih zvečer že spet lahko imate. OKORN, Celovec-Klagenfurt, Völkermarkter Platz.

Najboljše pletilne stroje na svetu znamke Panap in Turmix dobite pri

SATTLER

KLAGENFURT
am Heuplatz

Sadna drevesa in rože sadne šole Teuffenbach dobite pri Samen BUXBAUMER, Celovec-Klagenfurt, Feldmarschall-Konrad-Platz 8.

FERTALA v Šmohorju

v novi trgovini na
HANS-GASSER-PLATZ!

Poceni dobite perilo, blago in obleke za
GOSPODA
za **DAME**
za **OTROKE**

ODPRTO MESTO

Iščem dekle-kravarico za prihodnje leto. Oskrba dobra. Naslov dobite na upravi lista.

ODPRTO MESTO V ŽUPNIŠČU Župnišče Brdo pri Šmohorju sprejme takoj v službo **GOSPODINJO** v starosti okoli 30 do 50 let. Dobra plača – prijazna oskrba. Ponudbe pošljite na: **PFARRAMT EGG** bei **HERMAGOR**.

Vsak Korošec bo kupoval v fototeljeju Modern, Klagenfurt, Adlbergasse 6. Fotografiramo točno in poceni.

Nudimo vam v znani
najboljši kvaliteti:

- Perilo
- Jutranje suknje
- Bluze
- Suknje
- Obleke
- in KOŽUHE

Rosl König

Klagenfurt, Bahnhofstraße 9

ODDAM STANOVANJE

Oddam stanovanje v najem osebi, ki bi imela veselje do gospodarskega dela na mali kmetiji blizu Celovca. Naslov dobite na upravi lista.

ISCEMO SOTRUDNIKE

Dobro upeljano bolniško zavarovalno podjetje nastavi za okraja VELIKOVEC in WOLFSBERG glavnopoklicne in postranske sotruidnike. Pišite pod „Zelo dober zasluzek“ na upravo lista.

Potovalni kovčki, damske torbice vseh vrst, nahrbtniki, denarnice samo v strokovni trgovini **VEIT MÜHLBACHER**, Klagenfurt, Rainerhof.

POROKA: Za vsako nevesto primerno okraske za glavo. Posebne novosti v nevestinih pajčolanih. Mirtni šopki v raznih lepih oblikah. Vodilna strokovna trgovina „**PRINCESS**“, Celovec, Alter Platz Nr. 34.

SADNA DREVEŠA

Najzanesljivejša rastoča jabolčna in sadna drevesca kupite pri inž. **MARKO POLZER**, pd. Lazar, pošta št. Vid v Podjuni (St. Veit i. Jauntal).

„Schon so stark...“

Ja, er ist mächtig stolz auf seine Hemmuskeln, und Oni, Onkel und Tanten müssen jedesmal fühlen, wie „stark“ er schon ist. Bald so kräftig wie Oati. . . . Nun, ein Weildchen dauert's schon noch - er ist ja erst 7 Jahre alt - aber Mutti freut sich über den gefundenen Buben, der schon seit Jahren „seinen“ Kathreiner trinkt. Es stimmt: Kathreiner-Kinder sind gefünder!

Kathreiner

Knjižni dar Mohorjeve družbe

Po že ustaljeni tradiciji bo tudi letos Mohorjeva družba za praznik Vseh svetih razposlala svoj knjižni dar za leto 1957. Kot se na ta dan spominjamo duš, ki so po smrti telesa prešle v večno življenje, je prihod Mohorjevih knjig v vsako faro, v vsako slovensko hišo, praznik slovenske besede, za katero smo žrtvovali in še sedaj stalno žrtvujemo zato, da bo trajno ostala in se glasila po naših krajih.

KNJIGE

1. KOLEDAR za leto 1957 S 10.-
2. Večernice: Kristo Srienč, PASTIR CIRIL S 8.-
3. Fran Erjavec, KOROŠKI SLOVENC, 2. zvezek S 10.-
4. Dr. Filip Žakelj: ŽIVI KRISTUSOV EVANGELIJ, življenje svetnikov, 2. zvezek S 8.-
5. Dr. France Mihelčič: NAŠE ZDRAVILNE RASTLINE. — Zelo praktična in priporočljiva knjiga, vsebuje mnogo nasvetov in receptov za razne bolezni, slike rastlin v večbarvnem offset-tisku S 20.-
6. KOZAMURNIK, lepa knjiga za otroke v krasnem dvobarvnem tisku in na najboljšem papirju S 10.-
- Na željo nekaterih gospodov prilagamo tudi letošnje ŠMARNICE, ki so splošno zelo ugajale, pod naslovom
7. VZGOJA V KRŠČANSKI DRUŽINI, broširane S 12.-
vezane S 20.-

Gornje cene veljajo za Avstrijo. Poštšina se zaračuna posebej.

Vezane knjige so najprimernejša darila zancem in prijateljem, novoporočencem, birmancem, godovnikom.

Knjige dobite pri župnih uradih, krajevnih poverjenikih, lahko jih pa tudi naravnost naročite na naslov: Mohorjeva družba, Viktringer Ring 26, Celovec-Klagenfurt, Austria.

STISKALNICE (preše)
VSEH VRST IN VSEH
VELIKOSTI
na roko, na električni in
drugi pogon, hidravlične
stiskalnice, drobilnike
za sadje itd.

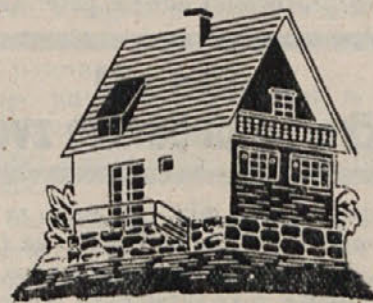
JOHANN LOMŠEK

ŠT. LIPS Post EBERNDORF

Pijte „**PAGO**“ tekoče sadje

PAGITZ

Klagenfurt, Waagplatz 7

SPLOŠNO TESARSTVO IN LESNA
ŽAGA NA ELEKTRIČNI POGON

FRANZ GASSER

BILČOVŠ (LUDMANNSDORF) 28

KMETJE, POZOR!

PRI

Machater-Schaller

v Mühlboden, P. Feistritz/Drau

dobite motorna vozila, vozove vseh vrst, univerzal-priklopnike tip K 1.5, 2, 2.5 in 3 za male traktorje in konjsko vprego. — Nadalje dobite razne vozove za konjsko vprego, traktorje, priklopnike in brane.

DOBAVLJAMO VSAK ČAS IN TAKOJ
Z GARANCIJO

Prospekti brezplačno.

4 Vorteile:

1. Riesenauswahl - über 100 Ausstattungen
2. Die besten und billigsten Möbel Österreichs. Hartholzschlafzimmer von S 4000
3. Ratenzahlung ohne Aufschlag, ohne Zins
4. Zustellung frei Haus mit eigenem Spezialauto

GRÖSSTE AUSWAHL IN:

Polstermöbeln, Teppichen, Matratzen; Vorhangstoffe zu sehr mäßigen Preisen „DAS HAUS DER GUTEN MÖBEL“

KARL STADLER

KLAGENFURT / THEATERGASSE 4

SW - MÜBEL - VERKAUFSSTELLE

ČUDEN DOŽIVLJAJ

ZAUPAJ, TODA VEDI — KOMU

Že nekaj let je minulo od tega, ko sem se peljal s Paris-Lyon-Méditerranée-Expresom proti Parizu. Sedel sem sam v oddelku z neko zelo lepo, mlado damo, v kateri sem sodeč po fotografijah, ki sem jih videl po ilustracijah, spoznal znanu plesalko Marijo C. Nisem se motil. Ko sva se oba utrudila s čitanjem, sva se pričela razgovarjati. Bil je eden tistih živahnih in nepriljubljenih pogovorov, kakršne vodimo z nepoznanimi osebami na potovanjih.

V T. je vstopil neki možakar z veliko lobanjo in nenavadno dolgimi zobmi, ki pa je že na naslednji postaji izstopil. Zdelo se mi je, kakor da bi bila ob vstopu tega moža hušnila senca strahu preko obraza lepe ženske. Vprašal sem jo po vzroku.

„Bilo me je res nekaj časa strah,“ mi odgovori, „ko je ta mož vstopil, kajti ob pogledu nanj sem se spomnila enega svojih najstrašnejših doživljajev v življenju.“

Postal sem nekoliko indiskreten in vztrajal pri tem pogovoru. Bila je tako ljubezniva, da je pričela razlagati zgodbo svojega življenja, ki sem jo poslušal z vso pozornostjo.

Marija C. je spregovorila: „Takrat sem imela neko zelo dobro prijateljico, Edith po imenu. Bili sva obe še mladi. Ona je bila z menoj vred nastavljen pri nekem gledališču v Milanu za sramotno plačo. Imeli sva eno samo željo in sicer, da bi napredovali v svojem poklicu. In res posrečilo se mi je, da sem dobila skromno nastavitvev pri nekem revijskem gledališču v Parizu. Trudoma sva zbrali denar za vožnjo in Edith mi je dala še svoje zadnje lire za na pot.“

V svojem varčevanju sva sklenili, da bova sami nesli kovčke na kolodvor. Nisva še napravili sto korakov, ko se ustavi ob pločniku rumen avto. Vrata vozila so se odprla in mož v avtomobilu je dejal: „Vstopite, prosim“. Ker je bilo še precej daleč do kolodvora, a kovčki težki, sva povabilo sprejeli.

Ko sva se usedli v avto, se je mož nenadoma obrnil in naju pogledal s svojimi črnimi, prodirajočimi očmi in dejal na pol vprašujoče, na pol ukazujoče nasproti Edith, ko je rekla, da gresta na kolodvor: „Vi se vendar ne boste odpeljali?“

Edith se je pričela bati in me je zaprosila, da bi izstopili. Zaklicala sem v ospredje: „Midve bi hoteli še nekaj zaužiti v restavraciji na voglu. Prosim, če bi naju tam odložili!“ Prikinjal je z glavo in ustavil avto na označenem mestu. Ko sva hoteli vzeti kovčke iz voza, je dejal odločno: „Kovčki ostanejo v morzu!“ Nato je izstopil še sam in zapel avto. Od tedaj je samo on še odločal in najbolj čudno je bilo to, da se nama je zdelo vse kot nekaj samo ob sebi umevnega; nisva mogli drugače, kakor da sva mu sledili.

Edith in jaz sva naročili majhen prigrizek, on pa je pil konjak. Med jedjo ni izpregovoril, samo opazoval naju je neprestano. Obenem se mi je zdelo, da divja v njem strašen uničevalen bes.

Hotela sem plačati. Natakak je prišel in poravnala sem račun tudi za Edith. Med vožnjo sva mislili, da je zblaznel. Pel je glasno pesem. Iz napevov je bilo razbrati, da pomenijo nekaj strašnega.

Na kolodvoru se je za trenutek oddaljil. Bliskoma sva zdrveli skozi prehod k našemu vlaku, kjer sva se usedli v oddelke zadnjega vagona. Že sva upali, da sva mu ubežali, kar so se nenadoma odprla vrata. Naš španjolec je vstopil in se usedel nama nasproti, ne da bi izpregovoril besedico. Edith je z menoj govorila nemško in posvetovali sva se, kako bi se ga otesili.

„Vstopite prosim, je vpil prevodnik.“ Vstala sta in se poslovila. Edith me je objela in mi obupano pošepetala na uho: „Mene je grozno strah!“ Še danes vidim oba stati pred menoj. Edith mi je pomahala z iztegnjeno roko, kakor bi me hotela še enkrat prijeti.

Pravkar smo se ustavili na drugi postaji. Hotela sem se poglobiti v čtivo neke knjige, da bi prišla na druge misli, kar sem nenadoma zaslišala grozno kričanje in zagledala čisto jasno pred seboj, kako je španjolec vrget mojo prijateljico v njeni sobi na divan in jo davil. Skočila sem iz vlaka, trepetajoč od groze po vsem telesu, zdrvela v postajni urad in zahtevala hitro telefonsko zvezo z milansko kriminalno policijo. Hitite, za božjo voljo, sem zaklicala v slušalko. Via Napoli 27-III. nadstropje, vrata 30., tam je bila umorjena neka ženska, sem zavpila in padla v nezavest.

Policija se je takoj podala na določeno mesto. Edith je bila že mrtva. Morilec, neki španski težak zločinec, je bil prijet. Štirinajst dni pozneje so ga javno obesili.

Lahko si mislite, da sem pod vtisom tega strašnega doživljanja še dolgo duševno trpela, ter morete razumeti moj strah ob vstopu tega moža v naš oddelke, ker je bil tako zelo podoben špancu.“

Bližali smo se Parizu in pričeli skladati kovčke. Toda še danes, kadar čitam kaj o Mariji C. v časopisih, moram vedno misliti na njen čuden doživljaj.

MILKA HARTMAN:

Med grobovi

Novembrske megle bodo legle na našo umirjeno zemljo. Slana je pomorila sleherni nežno stebelce in cvet. Dozoreli listi padajo od materinske veje z otožnim šepetom na pota in v travo, pripravljeni, dati iz mrtve snovi novih moči spečim silam prirode ob pomladanskem prebujenju.

Novembrske megle, kako ste mrzle in žalostne! Zakrivajte sonce na njegovi kratki poti. Iz vaše sivine štrlijo gola drevesca in krakajo vrane. Njihovo krakanje nas spominja nečesa daljnega, mrtvega. Naše otožne misli obiščejo rajne. Grobovi nam postanejo dragi. Da, grob bo naš zadnji zemeljski dom. Nekoč bodo naše kosti položene med znanice in neznanice, med drage. Na blagoslovljeni božji njivi bo čakal naš prah na klic k zadnji sodbi.

Grobovi! V novembru je glasen vaš jok, grozoten vaš govor in opomin. O, čujemo ječanje vaših blagoslovljenih globin. Stojimo med vami in zamišljeni poslušamo...

Oče, tvoja jama, izkopana v tuji zemlji, milo toži. Predaleč je, da bi naše rodne kosti mogle nekoč skupno zašklepetati večno pesem blaženega počitka. O, pa je duh brez spon v prostoru izgnanstva in vemo, da se v času spomina rajnih prelije v naš ozki krog med resno sklonjene glave, med sklenjene roke in brleče sveče. Tiplje jagode rožnega venca, istega kot pred leti in prišepetava moškodomre besede: „Kar ste sprejeli, ohranite!“ Oj duh očetov, hodi pred nami, svetla luč, da najdemo vedno pravo pot in ne izgubimo ničesar, kar nam je milo in sveto.

Brat, kje je tvoja gomila? Ali si sam? Koliko vas je v jami? Kdo vam prinaša rože in prižge sveče?

Iz daljave, sem od juga — saj tja so te poglali, borca — prihaja kot zgoščen šepet prošnje procesije. Šepet zamira kakor v globini velike jame:

„Sto nas je, ki smo se v jami združili v eno samo veliko okostje. Prijatelj je mislil, da smo sovražniki, pa je sprožil — o — pa smo bili bratje...“

Narodni običaji ob mlačvi

(Nadaljevanje in konec)

Mlatiči si še na druge načine med seboj nagajajo. Mlatiči se namreč tudi kosajo. kateri bodo zjutraj prej začeli. Tistim, ki se zadnji oglasi, nesejo na štajerskem najbolj zgodnji mlatiči starega sala, da se bodo z njim zdravili. Včasih pridejo k tistim mlatičem, ki jutro zaležijo, na Dolenjskem sosednji mlatiči in tiho in skrivaj gumble poročajo, kar je seveda velika sramota. Osrmočeni mlatiči se jim skušajo na primeren način oddolžiti. Tako skušajo prihodnje jutro najbolj zgodnjim mlatičem skriti cepce. Seveda pridejo ponoči, ko oni spe. Zjutraj potem ne morejo začeti. Fant, ki to napravi, mora seveda biti zelo spreten in da še pravočasno odnese pete. Zakaj v

Volite vsi Kmečko gospodarsko zvezo!

takem primeru vsi mlatiči planejo za njim. Gorje mu, če ga dobijo. Pošteno ga premikastijo. Končno mu porinejo palico skozi rokave suknje, roke privežejo s povresli na palico, kot bi ga privežali na križ, in takega skozi vso vas pustijo domov.

Na štajerskem ga nekaj časa pridržijo na podu in na njegov račun zbijajo šale. Pri Celju mu roke zvežejo na hrbtu in mednje vtaknejo metlo in ga tako vodijo po vasi. Na Dolenjskem ga pa tudi za ves dan zapro.

Belokranjski mlatiči dobe včasih kakega vaškega Pavliha, mu nalože v vrečo ali koš kamenja, črepinj, gnoja in drugih stvari in vse to pošljejo sosedovim mlatičem. Strogo mu prepovedo, da bi gledal v vrečo ali koš,

Oj bratje, velika je bila vaša žrtev. Veliki ste v naših očeh, še večji v rokah božjih. Junaki, pridite med nas v teh meglenih dneh in z nami hodite kakor v prošnji procesiji od brata do brata. Prinesite nam junaštva, idealizma in ljubezni; pa postanemo močni, da dvignemo roke in srce za ljubo našo domovino. Po božji volji!

In vsi mladi, prezgodnji grobovi naših bratov in sester, odprite se v novembski mrak. Pridružite se prošnji procesiji junakov, da vas sliši dom in svet.

Micka, žena učiteljeva in Gitka, žena mladega delavca! Dali sta življenje za ljube otročice. Sladkosti materinstva so z vama zakopali v grob. Blesti vama pa krona materinskega mučeništva. Naj bi žarki vajine krone osvetlili zaslepljenost tolikih zverinsko-demonjskih žena, ki grabijo za nasladnostjo, odrivajo pa vsako žrtev in odrivajo božji dar — otroka. Spomnita se teh rev v kraljestvu svetih mučencev.

Obiščimo še zavrane grobove:

Zefa, sosedova desna roka, brez priznanja v svoji visoki službi, žrtvenik na tujem ognjišču — pozabili smo na tvoj grob. Pozabili smo na tvoj velikonočni slavospev v smrtnem boju. Pela si predsmrtnico „aleluja“ kot velikonočni zvon, poln srebra in bron. Védela si, da Bog vsteje k večnim računom vsako tvojo tiho in skrito žrtev. Zefa, prinesi te dni vso težo svojega bogastva med nas materialistične sirote.

Te dni so nam zopet tako blizu grobovi Marice — s. Terezike, ko se je poslovila od nas v št. Jakobu ob največjem prazniku redovniškega življenja; Lizike, ponižne cvetke s sončnega hriba sredi grabeljskih gozdov in Tilke, nadebudne pisateljice, ki jo je smrt iztrgala iz naših podjunskih logov ob začetnih vrsticah slavospeva domu in domovini.

Trije jasni vzori, blesteči v luči žive vere; zeleneči v upanju, da premagajo vse napore trdega življenja in obogatijo domovino z velikim delom in žrtvami; žareči pa v ognju prave, velike ljubezni, ki jih je po-

užila, predno so jim dozorele veje, ki bi rodile sad za hrano, lepote in prosvete lačnim dušam. O, saj veste, kaj vas prosimo: pomagajte nam pri delu na naših mladih vrtovih...

IN TI, JULKA!

Tvoj grob škopimo mi s solzami. Naj duh se tvoj iz spanja vzdrami, naj zbere dečke, vzorne deve nam v zbor za vnete slavospeve: Za spev pod lipo in Gospodu, da lepše novemu bo rodu!

ZDRAVKU ZWITTERJU

Še Ti, naš junak, zdaj se vzdrami! Glej, mi smo v borbi preveč sami. Ti pičlim silam moč izprosi, ti blagoslov nebes nam rosi. Ti borcev zberi zbor iskreni, zvestobe, da oklep jekleni nobena sulica ne zmaga in vse pošasti nam od praga teh borcev sile prepodijo. — Naj v miru bratje vsi živijo!

ŽIVIM POKOPANIM V SKUPNIH GROBOVIH

In vi, grobovi mučenikov, ne jokajte v noč vernih duš. Prišteti že so v zbor svetnikov, ki v strašnem domu živih ruš junaško so življenje dali, da bratje bi k življenju vstali...

*

In vse, ki prebivajo v grobovih, k življenju naj bude zvonovi, v vseh cerkvah v dnevih vernih duš.

Enakost

Ne iščimo je pri ljudeh, kjer je že davno ni. Zaprta je samo v grobeh kot ptička v gajbici.

Poglejte, kar jih tukaj spi, vse krije ena plast; pod njo razpada in rjavi vsa slava in oblast.

Kot bogatin trohni berač, tam klone vsaka moč; zaprta kot kralj leži orač, oba objema noč.

Enako kakor starček siv počiva mlad junak. Ne vpraša nihče, kdo je kriv, da vlada molk in mrak.

Noben naslov več ne velja, vso čast odklanja grob, mladost se zvonko ne smehtja, drobi le časa zob.

Enake pesmi peyski zbor prepeva vsem za god, osiplje se uvel cvet in lučke mró povsod.

Pod zemljo je moj zadnji dom, preprost izum lopat. — Odpira žrelo za sprejem, izhod pa nima vrat.

Limbarski

Poslednji upi

Mož: „Draga ženka, jutri pripeljem h kosilu vinskoga trgovca, ki bi rad poročil eno naših hčera.“

Žena: „Vinski trgovec, imenitno. Ta se bo zanimal za starejše letnike. Ko ti je to obljubil, je pa gotovo govorilo vino.“

11. novembra bomo volili predstavnike naše poklicne družine. KANDIDATOM DOMAČINOM velja naše zaupanje!

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Munro-Saki:

ODPRTO OKNO

„Teta bo vsak čas dol, gospod Nuttel,” je reklo zelo samozvestno petnajstletno dekle; „dotlej morate pač potrpeti z menoj.”

Framton Nuttel si je dosti prizadel, da bi rekel kaj toliko dostojnega, da bi bilo vseč nečakinja, a hkrati vendarle pokazal vso nejevoljo zaradi tete, ki je imela biti „vsak čas dol”. Na tihem pa je dvomil bolj kot kdajkoli doslej, ali mu vsi ti vljudnostni obiski pri popolnoma tujih ljudeh v resnici lahko kaj pomorejo k živčni kuri, ki jo je nameraval začeti.

„Saj vem, kako bo,” je sitnarila sestra, ko se je bil pripravljala, da bi zbežal v podeželsko zatišje. „Zaril se boš tam in z živim krstom ne boš zinil nobene, s tvojimi živci bo pa od samega dolgočasia še večji križ, kot je že. Ampak dala ti bom priporočilnih pisem za vse, kar jih poznam tam; in kolikor se spominjam, so nekateri prav prijetni ljudje.”

Framton je ugibal, ali bo Mrs. Sappeltanova, ki ji ga je predstavljala eno izmed pisem, le prišla v doglednem času.

„Poznate veliko ljudi tod okoli?” je pobarala nečakinja, ko je razsodila, da sta se namočala.

„Komaj da,” je odgovoril Framton. „Sestra, ki je bila pred tremi ali štirimi leti tu v službi, mi je dala nekaj priporočilnih pisem.”

Govoril je s razločnim obžalovanjem, kot da mu je v resnici žal, da nikogar ne pozna natančneje.

„Potem pravzaprav ničesar ne veste o moji teti?” je naprej poizvedovala samozvestna damica.

„Samo ime in naslov,” je pritrdil došlec. V tem trenutku je poskušal uganiti, ali je gospa Sappeltanova poročena ali ne, ker je zaradi nečesa nedoločljivega v sobi slutil tudi moške prebivalce.

„Njena velika tragedija se je odigrala natanko pred tremi leti,” je spet rekla mladenka, „bržčas potem, ko je vaša sestra že odšla.”

„Tragedija?” se je zavzel Framton; v tem spokojnem podeželskem kotu si tragedije nekako ni mogel zamisliti.

„Se vam nič čudno ne zdi, da imamo še oktobra tako kasno popoldne verando odprto na stečaj?” Pokazala je veliko francosko okno, odprto ven na travnik.

„Kar toplo je še za tak letni čas,” je rekel Framton, „vendar, ali je oktober v kakšni zvezi s tragedijo?”

„Tri leta bo danes od takrat, ko so odšli skozenj in vsakodnevni lov njen mož in oba mlajša brata. Nikoli več se niso vrnili. Ugrednili so se v zahrbtno močvirje, ko so križarili po parju za slokami — sloke so bile njihov najljubši strel. Veste, tisto poletje je bilo strašno moko in na mestih, ki so bila drugače varna, so nenadno brez sledu izginili v zavratni brozgi. Niti njihovih trupel niso nikoli odkrili, kar je pri vsem najstrašotnejše.”

Tu se je dekletov glas zlomil. Zgubil je

samozavestni prizvok in postal ljubeznivo drhtljiv.

„Uboga teta pa še vedno misli, da bodo nekega dne vsi prišli, mož, oba brata ter majhen rjav pes, ki je tudi izginil z njimi, in da bodo kot po navadi vstopili skozi tistole okno. Zato, vidite, ga pustimo odprtega vsak večer in pozno v noč. Uboga, draga tetica, kolikokrat mi pripoveduje, kako so odšli, mož z belim dežnim plaščem čez rame in Ronie, najmlajši, prepevajoč: „Bertie, zakaj se mi izmikaš?”. Tako jo je rad dražil, ker je rekla, da ji gre na živce. In verjamete, včasih ob tihih, mirnih večerih, kakršen je današnji, mi je nenadoma tako grozno pri duši, kot da bodo zdaj zdaj vstopili.”

Nalahno se je stresla in utihnila. Framtonu je kar odleglo, ko je teta v vrtincu opravičevanj, da jo je zamudila toaleta, le prhnila po stopnicah.

(Konec prihodnjič)

Kako je bilo v minulih časih na Radišah

(Po zapiskih L. P. priredil *)

Graščine, tlaka in desetina

Tlaka in desetina sta bili dolga stoletja najhujši nadlogi, ki sta trli naše kmečko ljudstvo, kmetje so se teh bremen poskušali na vse načine otresti, če ni šlo drugače tudi z obročeni upori. Vendar je minilo komaj dobrih sto let, odkar so jo odpravili, pa je spomin nanje že skoraj popolnoma zamrl.

Pozabljenost — beg pred očitki vesti

To je znamenje, kako so ljudje pozabljivi. Vendar menim, da so za to naglo zamenjanje spominov še drugi razlogi. Nova doba in val ponemčevanja, ki je korakal vstric z liberalizmom, je ljudem odvzemal ljubezen do rodne grude, naroda in govorice, pa tudi do svoje preteklosti. Kajti vprav spomin na našo slovensko preteklost je tistim, ki so se odtujevali svojemu narodu, vedno znova pričal, da so se podali na napačno pot.

Pri zbiranju tega gradiva sem mogel doznati, da so o preteklosti vedeli kaj povedati le narodno zavedni ljudje, trdni Slovenci, dočim se tisti, ki so se predali valu ponemčevanja, nekako sramujejo svojega rodu, preteklosti in prednikov. Zdi se mi, kot da se trudijo zabrisati preteklost s pozabo, kajti bojijo se očitkov vesti.

Po ustnem izročilu je večina radiških vasi spadala pod graščino v Grabštanju, le vasi Strančice in Zabrda sta bili podložni Humberku. Trije kmetje v vasi Tuče: Boštjan, Kotr in Miklavc so pa bili podložniki Gospe Svete, ker je menda nekoč grabštanski grof te kmetije prodal gosposveti gosposčini. Zato so morali ti kmetje voziti desetino in hoditi na tlako v Gospo Sveto.

Čudno pa je, da bližnji grof Goess v Zrelcu, ki poseduje v naših krajih razsežne

gozdove, ni imel v naših vaseh nobenih kmečkih podložnikov. Iz tega se da sklepati, da je ta rodovina, kateri pravijo, da je portugalskega izvora, prišla v naše kraje sorazmerno pozno. Najbrž v času, ko so Habsburžani sedeli tudi na španskem kraljevskem prestolu. Prav tako je čudno, da ni imel v naših krajih podložnih kmetij vetrinjski samostan, ki je bil sicer lastnik velikanskega gozda med vasi Tuče, Kozje, Dvorec na en, in Strančice na drugi strani. Ljudje so ta gozd imenovali Brijzne. Na starih zemljepisnih kartah je menda označen z imenom „Pfaffenwald”, vendar je to ime med ljudmi popolnoma neznano in ga tudi Nemci imenujejo „Briasnach”.

Biriči, „majarji” in hlapci

Nekateri kmetje so opravljali tudi razne službe za svoje zemljiške gospode. Tako je Vicovnik v Rutah menda bil birič in gonil razne grešnike na grad v Grabštanj, kjer jih je grof sodil in zapiral v svoje ječe. Zato birič ni bil priljubljen med sosedi. Radar v Tucah je štel žito („kope” ali snope) in druge pridelke ter pazil, da ni noben kmet odpeljal žita s polja v skedenj in ga omlatil, preden ga ni on preštel in določil desetine. Zaradi tega je bil prav tako nepriljubljen in osovražen kot birič. V vaseh Zabrda in Strančice so za graščino Humberk ta posel opravljali posestniki Celmanove kmetije. Od tod najbrž hišno ime (nemško zählen — šteti).

Še bolj kot biriči in tisti, ki so določevali desetino, so pa bil osovraženi oskrbniki ali „fleharji” (Verwalter, Pfleger) in veliki hlapci „majarji” (Meier) ter drugi hlapci, ki so v teku dolgoletne pasje vdane službe svojim gospodarjem ter njihovim višjim in nižjim pomagačem posnemali le-te v posu-

Alte Marken
sind Symbole der Zuverlässigkeit und Qualität. Als Zeichen besonderer Leistung überdauern sie den Wandel der Zeit. Mit der Kaffeemühle als Marke wird FRANCK seit 125 Jahren von allen bevorzugt, die Tradition zu schätzen wissen.

Gestern
wie heute

Franck

rovelosti in izprijenosti. O tem nam še priča stari rek, da „star žovnir (vojak) je stara vvinja, star grajski hlapec pa star divjak.” Posebno mlada dekleta in žene, ki so morale hoditi na tlako, žeti žito na grajskih poljih, sušiti seno in opravljati druga dela, so morale pogosto prenašati zasledovanja in nadlegovanja posurovelih grajskih hlapcev.

Tlačanstvo v ljudskih pregovorih

Kmetje so neradi, ali pa zelo malomarno delali na grajskih poljih in travnikih. Ljudsko mišljenje leto izraža pregovor: „Kdor se na raboti (tlaki) prežene, tistega ne smejo v žegnano zemljo pokopati.”

Zato so hlapci in „fleharji” pogosto vpili nad kmeti in jih pretepali, da bi hitreje in bolje delali. Na to nas spominja pregovor: „vpije in kriči kak pa en grajski pes.”

Nikjer nisem več mogel doznati, kaj in koliko so morale posamezne kmetije odajati svojim zemljiškim gospodom. Ljudski reki in pregovori, ki so se kljub nagli pozabi ohranili do danes, pa pričajo, da naše verno, preprosto in pošteno ljudstvo v gradovih in graščakah ni gledalo boljše družbe ali predstavnikov višje kulture. V očeh ljudstva so bili gradovi razbojniška gnezda izžemalcev, njih prebivalcev pa se je balo in ogibalo, ker so bili brez srca in vesti.

Poleg piva, ki so ga v prejšnjem stoletju varili vsi kmetje doma, je bilo zelo razširjeno tudi žganjarstvo. Kuhali so žganje iz žita, krompirja, česenj, črnice in drugih sadežev. Kadar pa doma niso nakuhal dovolj žgane pijače, so jo pa dobili v izobilju po gostilnah. Zaradi tega je bilo takrat v naših krajih mnogo pijancev. Hlapci, drvarji, dninarji in razni rokodelci so pogosto zapili svojo plačo, pa tudi marsikateri kmet je z žganjem zapravljal celo svojo domačijo.

Peter krstil prvega pogana — stotnika Kornelija. Tudi sv. Pavel je bil večkrat v Cezareji in se tamkaj zagovarjal pred poglavarjem Feliksom, ko se je skliceval na cesarja (prim. Apost. dela 23, 23 in nasl.). Stopili smo prav do morja, da bi si ogledali razvaline tega nekdanj tako slavnega pristanišča.

Preko doline Wadi-Ara smo se pripeljali zopet na planjavo Esdreton. Kmalu smo dospeli do vzpona, ki pelje proti Nazaretu. Nazaret je res mesto na gori, kakor večkrat omenja sv. pismo.

Okrog štirih smo bili na cilju. Avtobus je ustavil pred frančiškanskim samostanom s cerkvijo Marijinega Oznanjenja. Prtljago smo znosili v samostan, kjer so bile za nas pripravljene sobe.

V cerkvi je bila že krsta pokojnega sobrata, ki smo ga nato pospremili k večnemu počitku. Lep sprevod z obilno udeležbo duhovščine in redovništva se je vil skozi mesto. Pokopališče leži na hribčku med cipresami južno od mesta. Ob tem sprevodu smo videli, da je Nazaret res lepo krščansko središče.

(Dalje prihodnjič)

Dr. Franček Šegula:

39

Petdeset dni po jutrohem

(Opis potovanja v Sveto deželo)

Komaj sem se malo zavedel, sem videl, kako so drugi bledih in preplašenih obrazov prihajali iz vode. Nekateri sami, druge so spremljali močni in morja vajeni tovariši.

Stvar je bila pa le še na začetku. Zunaj na globoki vodi so se prikazovale glave plavalcev; vsaj trije ali štirje so klicali na pomoč in se borili s penečimi valovi. Nisem vedel, kaj naj napravim. Na pomoč nisem mogel, bil sem sam preslab.

Nekdo je tekel v oddaljeno kopališče klicat na pomoč. Prišli so z gumijastimi rešilnimi kolesi.

Med tem so privlekli iz vode nekoga, ki so ga ujeli v zadnjem trenutku. Maurin, kanadski Francoz! Brž smo ga dvignili z glavo navzdol, da je izbruhal vodo. Govoril je, nič hudega! Odpeljali so ga v bližnjo postajo za prvo pomoč.

Še obupni klici iz morja... Daleč, vendar nekoliko bližje, zagledam skupino, ki potiska rešilno gumo in nekoga na njej. Tekel sem naproti, da bi pomagal. Groza! Bela plešasta glava. Kdo je? Voditelj pater

North?! Pogledal sem ga v obraz. Ne! Jezuit pater Le Landais iz francoske province Lyon! Bel kakor stena, oči zaprte, usta odprta, temno plave ustnice... „Mrtev je!” mi je šinilo skozi možgane in že sem mu dal odvezo.

Prinesli so ga na obalo. Dvignili so ga, da je izbruhal vodo. Vsem je bilo jasno, da gre zares. Na rešilni postaji so isto ugotovili.

Bil je zadnji, ki smo ga potegnili iz hladnih objemov zahrbtnega Sredozemskega morja. Brez besed smo se oblekli in vstopili v avtobus.

Pri rešilni postaji smo dolgo čakali. Vsi tovariši so se vrnili z nasmejanimi, čeprav zelo bledimi obrazi, samo p. Le Landais-a ni bilo. V brezupnem stanju so ga prepekljali v bolnišnico.

Vrnili smo se v mesto k šolskim bratom in molili glasno rožni venec za tovariša v smrtni nevarnosti. Večerja ni teknila nikomur. Končno je prišel sobrat, ki je podelil umirajočemu poslednje olje. Sporočil je, da je p. Le Landais umrl...

Vstali smo in zmolili „Očenaš” za pokojnega sobrata s posebnim povdarkom prošnje: „Zgodi se Tvoja volja”...

Slovo od prijatelja

Nesrečni dogodek nas je zelo spravil s tira. Ostalo nam je le še nekaj dni potovanja. Premišljevali smo, ali naj se vrnemo takoj, ali naj nadaljujemo, kakor smo imeli v načrtu. Zmagala je razumska plat in odločili smo, da bo karavana redno zaključila svoje potovanje.

Drugo jutro smo vsi maševali za pokojnega sobrata. Ob osmih smo imeli skupno pogrebno službo božjo v kapeli francoske bolnišnice.

Pri oblasteh smo izposlovali, da so dovolile prevoz trupla v Nazaret. Tam naj bi bil popoldne pogreb. Za svojce in posebno za starše je bilo mnogo bolj tolažilno, če so slišali, da je njihov dragi pokojnik pokopan v Nazaretu.

Preko Cezareje v Nazaret

Oblastem smo morali biti res hvaležni, da so bile tako ustrezljive. Nekaj pred enajsto uro je odpeljal pogrebni avto pokojnega sobrata v smeri proti Nazaretu. Čez nekaj minut je odpeljal tudi naš avtobus iz Jaffe.

Ustavili smo se v Cezareji, ki je bila nekoč sedež rimskih oskrbnikov. Tukaj je sv.

Kdor pozna Mohorjev dom v Celovcu, mu bo znano, da je v času bombardiranja

NOVE HIŠE *Mohorjeve družbe*

utrpel precej poškodb. Zelo poškodovani sta bili dve hiši, ki sta tudi last Mohorjeve, v Karfreitstrasse 32 in 30. Kakor je razvidno iz slike mejita obe hiši na Mohorjev dom. Po dolgih in težkih pogajanjih se je posrečilo dobiti iz državnega fonda, določenega za pozidavo zaradi vojne porušenih oz. poškodovanih stavb, potreben kapital v obliki brezobrestnega in dolgoročnega posojila, ki ga bodo skozi dobo 75 let odplačevale v teh hišah stanujoče stranke. Delo se je pričelo lansko leto. Letos stojita na tem mestu dve novi in moderno zgrajeni hiši. Mohorjeva je zraven kupila še eno parcelo, kjer je trenutno tudi v gradnji manjša hiša. Glavni cilj zidanja teh hiš pa je v tem, da so se ustvarili predpogoji, da bo Mohorjev dom na razpolago Družbi in njenim kulturnim in verskim namenom, predvsem tudi vzgoji dijaške mladine.

Pri gradnji teh poslopij so sodelovale sledeče tvrdke:

Stavbeno podjetje, Arhitekt, Max Schmidt iz Celovca, Getreidegasse 4, je v popolno zadovoljstvo po načrtih dogradilo vse tri nove stavbe tako, da je v teh hišah izbrabljn vsak kotiček v prid stanovalca, res hvale vredno delo v splošnem.

Krovska dela teh stavb je prevzela domača tvrdka, Franz Fleischmann krovstvo in sprošno kleparstvo v Celovcu, Hans-Sachs-Strasse, strešni stoli so izvanredno dobro pokriti in je delo te tvrdke res priporočila vredno.

Kleparska dela vseh treh stavb so bila izročena domačemu kleparskemu mojstru gospodu Helmut Grossneggerju, ki se je s svojim delom res potrudil in izborno izpeljal svojo nalogo, ta mojster se je tudi izkazal za strokovnjaka svoje stroke pri dovršitvi radiškega cerkvenega stolpa, tako da ga vsem, ki imajo za oddati kleparska dela res toplo priporočamo. Vrata, okna in vsa stavbeno-pohištena dela je točno opravila tvrdka Johann Völker vele-mizarstvo v Celovcu, Villacher Ring, ustanovljeno je bilo to podjetje že leta 1867, torej eno najstarejših v deželi, tudi ta tvrdka je bila kos njej z upanjem naročilu.

Tla in dela na oblogah ter brušenje in polaganje podov je izvrstno dovršila domača sicer še mlada tvrdka Tkalec-Bekina, ki pa se je že lepo uveljavila, iz Celovca Kolpinggasse 4.

Ostelenje vrat in oken je izvršila in dobavila res dober material steklarska tvrdka Rapatz v Celovcu, Viktringer Strasse. Pokazalo se je, da ta tvrdka ni pretirana v cenah in se jo toplo pripo-

roča, kakor tudi njeno delavnico za brušenje stekla in okvirjenje podob.

Znana tvrdka za elektromontaže, Elektro Netek v Celovcu, 8. Maistrasse je pa napeljala električno razsvetljavo, dobavila električne predmete ter je bila kos svoji težki nalogi.

Lične in praktične peči po stanovanjskih prostorih je dobavila strokovna tvrdka Neumann iz Celovca. To podjetje je v svoji stroki vodilno in se je v resnici mogoče nanj zanesti, je vsestransko in solidno. Zadovoljni stanovalci bodo to potrdili.

Našim čitateljem dobro znano tesarsko podjetje Peter Walder je izvedlo potrebna tesarska ogrodja v splošno zadovoljstvo. Je znova potrdilo svoj dober glas.

Ključavničarska in k temu spadajoča dela je v obeh poslopijih dovršilo podjetje Ing. Leopold Wilfan. Ta tvrdka ni samo v tej stroki izborno vpe-ljana, temveč ima tudi oblastveno koncesijo na vse vrste električnih instalacij.

Ne majhno nalogo, ki jo je pa izvršilo z vso vestnostjo, je prevzelo soboslikarsko podjetje Max Hofer. Prijetne plesarske barve bodo lajšale bivanje v novih prostorih.

Vodovodne- in sanitarne naprave so delo nam vsem dobro poznane in ugledne tvrdke Pfrimer & Mösslacher v Celovcu. Odveč bi bilo poudariti, da se je tudi to pot pokazala v največji meri strokovna veščnost te tvrdke, ki ima med svojimi sodelavci usposobljene strokovnjake. Zato tvrdko Pfrimer & Mösslacher priporočamo tudi v bodoče.

MAX SCHMIDT

STAVBENO PODJETJE ZA STAVBENA IN INŽENIRSKA DELA

KLAGENFURT, GETREIDEGASSE 4, TEL. 57-95

Pečarski mojster

HANS NEUMANN

ČELOVEC-KLAGENFURT, Hofmannngasse 10, Tel. 25-90

Lončene peči in štedilniki, električne štedilne peči, obloge iz plošč za stene in tla.

Oblastno koncesionirani elektro-inštalater za električne naprave za svetlobo in pogon — ključavničarski mojster

ING. LEOPOLD WILFAN

Specialno podjetje za vse strelovodne naprave

CELOVEC-KLAGENFURT, Theatergasse 4, Tel. 31-60.

Peter Walder

Splošno tesarstvo in žaga

CELOVEC — KLAGENFURT, Türkngasse 1, Tel. 52-70

kupuje okrogli les vsake količine, dolžine in debeline.

KOMERCIALNI SVETNIK

MAX HOFER

slikarski mojster

CELOVEC — KLAGENFURT, Rizzistrasse 26

RAPATZ

STEKLARSTVO — OKVIRJE — OGLEDALA

KLAGENFURT

VIKTRINGER STRASSE 1, TEL. 28-34

PFRIMER & MÖSSLACHER

CENTRALNE KURJAVE
SANITARNE NAPRAVE
VODOVODNE NAPRAVE

KLAGENFURT, Ausstellungsstrasse 1-3
Telefon 22-45 in 45-25

TKALEC-BEKINA

VSE TALNE OBLOGE — BRUŠENJE PODOV
— ZAMASITEV TALNIH SPRANJ — ZALOGA
GUMIJASTIH TALNIH OBLOG

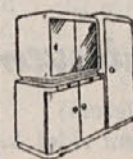
KLAGENFURT, KOLPINGGASSE 14
Telefon 43-60

FRANZ FLEISCHMANN

Krovsko podjetje in splošno
kleparstvo - Stenske in talne
obloge

KLAGENFURT,
VILLACHER RING 5
AUGUST-JAKSCH-STRASSE 1, Telefon 23-41

Joh. VÖLKER-MÖBEL

CELOVEC — KLAGENFURT
VILLACHER RING 45-47
ustanov. leta 1867

SPALNICE IN JEDILNICE
KUHNJE, DIVANI, NASLANJACI — VSE V
BOGATI IZBIRI IN TUDI NA OBROKE IN
KREDITNE POLE

Gradbeno in stavbeno kleparstvo,
galanterijsko kleparstvo, kritje
cerkva in stolpov

HELMUT GROSSNEGGER

KLEPARSKI MOJSTER

CELOVEC — KLAGENFURT
Villacher Ring 31. Tel. 24-90

ELEKTRO-NETEK

Inštalacijske naprave, svetilne
naprave, električne napeljave pod
močnim pritiskom toka, zaloga
električnih štedilnikov, pralnih
strojev, hladilnih omar in vse
električne potreščine, kakor raz-
svetljava vsake vrste in za vsak
prostor, nadalje strokovna nape-
ljava in posebne vrste izgotovitve.

KLAGENFURT, 8.-MAI-STR. 13
Telefon 59-12